

1980/81:132

Onsdagen den 6 maj

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Ekonomisk-politiska åtgärder (forts.)

Fortsattes överläggningen om finansutskottets betänkande 1980/81:30, skatteutskottets betänkande 1980/81:44, jordbruksutskottets betänkande 1980/81:26, civilutskottets betänkande 1980/81:30 och socialutskottets betänkande 1980/81:28.

Anf. 85 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Vi fick uppleva ett pikant ögonblick av tvekan strax före middagspausen, när Rolf Wirtén väntade sig att i talarstolen få återse sin motpart från den underbara natten och sin – numera – avtalspartner, herr Feldt. Själv tycker jag också att det är synd att inte Kjell-Olof Feldt gav sig in i debatten. Då kunde han ju ha dementerat tidningsuppgifterna om att mellanpartierna anslutit sig till socialdemokraternas skattepolitik. Men han har förstås redan i stället bekräftat detta förhållande i en lång intervju i tidningen Vi. Där meddelar han också att hans sista arbetsuppgift den där långa dagen var att informera den socialdemokratiska pressen. Det framgår i den här artikeln att just indexregleringens vara eller inte vara spelade en stor roll vid förhandlingarna.

Rolf Wirtén erinrade i sitt första anförande om att socialdemokraterna länge motsatt sig indexregleringen och att de, när indexregleringen väl införts av trepartiregeringen, har velat avskaffa den. Nu förklarade han här att den skall vara kvar, även om den skall ses över. Varför kunde han då inte ansluta sig till p. 6 i det moderata förslag till ett borgerligt skatteprogram med vilket vi försökte rädda regeringen?

Där heter det: Ett automatiskt verkande inflationsskydd i skattesystemet bibehålls. En översyn av inflationsskyddet kan genomföras.

Jag tyckte att det var precis denna ståndpunkt som Rolf Wirtén intog i sitt anförande. Varför kunde vi då inte bli överens om detta?

Var det möjligen därför att socialdemokraterna under överläggningarna på en direkt fråga om hur principuppställningens formulering skulle tolkas uttalade att man ju alltid kunde återgå till ordningen med årliga skatteomläggningar av Hagamodell? Statsminister Fälldin lär till yttermera visso ha uttalat sig i samma riktning i TV i tisdags.

Det finns tydligen en uppenbar risk för att vi åter skall hamna i ett system, där inflationen tillåts smyghöja skatten och där progressiviteten automatiskt skärps år från år. Eller, är detta ett sådant där otrevligt och orimligt krav som Rolf Wirtén inte kan tänka sig att genomföra? Men – med hänsyn till avtalsklausulen att alla åtgärder skall genomföras samtidigt och samordnat – blir då över huvud taget någonting genomfört? Kan Rolf Wirtén lova att det blir någon marginalsattesänkning med socialdemokratisk medverkan ens 1983?

Anf. 86 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag har i ljuset av den väldiga marginalsattesänkningensentusiasmen på olika håll konsulterat skattetabellerna under middagspausen.

Den där industritjänstemannen, som har 78 % marginalsatt och skulle ha det så besvärligt på grund av det, måste då ha en inkomst på omkring 100 000 kr. I så fall betalar han i stats- och kommunalsatt omkring 46 000 kr. Av detta är nästan 30 000 kr. kommunalsatt och bara 16 000 kr. statssatt. Det är alltså på dessa ynka 16 000 kr. som marginalsattteffekten i verkligheten skulle göra sig gällande. Jag bestrider på det bestämdaste att en sådan effekt skulle vara så enormt viktig, att en minskning av den skulle kunna föra landet ur krisen och förmå folk att plötsligt börja arbeta en à två timmars övertid. Jag bestrider också att det vore en förnuftig arbetsordning att försöka stimulera till något sådant, för om man har jobbat 7 timmar och sedan en à två timmar extra, jobbar man per timme under den övertiden mycket mindre effektivt än den skulle göra som utifrån arbetslöshetskön kom in och i stället tog hand om det där övertidsarbetet.

Slutligen vill jag gärna gentemot dem som talat mycket om marginalsattterna – det gäller även budget- och ekonomiministern Wirtén, som jag egentligen replikerar – faktiskt hävda att det finns en annan och enligt min mening högre och hållbarare form av social moral. Jag syftar på den moral som en gång lärdes ut av Ernst Wigforss och som utgick från principen att du är aldrig ensam, du är aldrig dig själv, du är en del av en klass eller en större gemenskap. Och om din grannes barn behöver en barntillsynsplats eller om det är någon i samma hus som du själv som har kommit på livets skuggsida genom sjukdom eller arbetslöshet, då skall det vara en hederssak för dig att betala skatt för att kunna ge uttryck för din solidaritet.

Det är, tycker jag, en mera hållbar social moral i ett civiliserat samhälle än den marginalsatttefanatism som har gripit omkring sig. Men när det gäller att hålla fast vid denna Ernst Wigforss gamla sociala moral är det möjligt att jag är något gammalkonservativ.

Anf. 87 Budget- och ekonomiministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Lars Tobisson hade en förhoppning om att Kjell-Olof Feldt skulle gå upp och göra kommentarer omkring den redovisning av överenskommelsen som har lämnats i A-pressen och att Kjell-Olof Feldt skulle ge sin version av vad som hade förevarit i den här förhandlingsomgången. Jag tycker kanske inte att Lars Tobisson behöver åberopa Kjell-Olof Feldts värdering på den punkten. Jag bemötte ju tidigare Lars Tobisson, och när det gäller det citat som moderaterna haft den dåliga smaken att inleda sin s. k. vitbok med, så vet Lars Tobisson liksom alla andra moderater – och i varje fall partiledaren Gösta Bohman – att det är en lögnaktig beskrivning av vad som förekom vid den här förhandlingen. Det tycker jag borde räcka för att man skulle backa något från de överdrifter som skett.

Nu är det så, Lars Tobisson, att vi ändå har nått fram till viktiga preciseringar i den här överenskommelsen. Jag menar att har man gafflat in inkomstskikten 90 000–115 000 för att där placera brytpunkten då det gäller en 50-procentig marginalskatt, därmed har man fått till stånd reduceringar av marginalskatten i de vanligaste inkomstskikten i storleksordningen 10, 18 och 24 procentenheter – något beroende på var man går in i inkomstskiktet. Det är en rejäl marginalskattereform, och den är säkrad för 1980-talet om vi kan hålla fast vid den här överenskommelsen.

Lars Tobisson ger då uttryck åt en hel del tvekan och ställer frågan om jag kan garantera att det blir en proposition våren 1982 bakom vilken står de tre partier som träffat överenskommelsen. Ja, Lars Tobisson, det finns inget i min erfarenhetsbank från mina nu rätt många år här i riksdagen som säger att jag behöver misstro socialdemokrater mer än moderater när det görs en överenskommelse. Jag förstår inte riktigt varför vi måste gå omkring och så en sådan här misstro mot varandra därför att vi råkar arbeta inom olika partier. Är det så att man träffar en viktig principöverenskommelse, betraktar jag det ena partiet som lika pålitligt som det andra och överenskommelsen som lika förpliktande. Det är inte så. Lars Tobisson, att man i den debatt som följt efter det att överenskommelsen blev känd jämfört ett kristallklart dokument – det alltså som de tre tidigare regeringspartierna stod bakom den 26 mars – och den överenskommelse som folkpartiet, centerpartiet och socialdemokraterna nu har gjort. I båda dessa dokument finns naturligtvis förslag som inte är färdiga. Det krävs ett hårt arbete för att precisera en rad punkter. Och det gäller som sagt både papperet från den 26 mars och den överenskommelse som vi nu träffat med socialdemokraterna. Det är bl. a. på avdragsidan som vi har menat att det är nödvändigt att iakttä en viss försiktighet innan man binder sig för att lägga fram ett förslag, så att det blir en från rättssäkerhetssynpunkt acceptabel produkt som presenteras för riksdagen.

För första gången har man nu från socialdemokratisk sida dokumenterat att man vill införa ett inflationsskydd, dvs. man vill – som det står i överenskommelsen – ersätta det nuvarande inflationsskyddet med någon annan automatisk lösning. Ordet "automatisk" står inte i själva överenskommelsen, men jag redovisade tidigare vilka modeller som vi har tänkt oss för

att få en viss automatik i inflationsskyddet. Vi är inte heller här färdiga, men det finns en klar öppenhet för att hitta en ny konstruktion av inflationsskyddet. Jag vill gärna fråga Lars Tobisson om inte en sådan inflationsdämpande indexerings som jag tidigare beskrev har rätt mycket som talar för sig. Den ligger i linje med vad de tre icke socialistiska partierna talade om i besparingspropositionen. När man förväntar sig sänkta reallöner finns det skäl att överväga den modell för inflationsskydd som vi hittills har arbetat med.

Från socialdemokratisk sida har man sagt att man är beredd att ersätta det nuvarande inflationsskyddet. Då menar Lars Tobisson att den synpunkt som kom fram vid överläggningarna var att om man inte finner en rimlig modell, finns alltid den tidigare modellen kvar, nämligen att göra årliga justeringar. Och Lars Tobisson menar att det är den modellen som socialdemokraterna i första hand vill arbeta för. Jag bestrider att det är fallet. Det är i stället den andra vägen som man i första hand vill gå, den som också står i överenskommelsen: man vill finna en ersättning för det nuvarande inflationsskyddet.

Lars Tobisson frågade varför jag inte var beredd att ansluta mig till punkten 6 i det dokument som moderaterna presenterade för centern och folkpartiet och som gällde just inflationsskyddet. Svaret på den frågan har statsministern givit. Har vi träffat en överenskommelse, står vi fast vid den. Det tycker jag är ett hederligt sätt att agera. Principöverenskommelsen ligger fast – det var så statsministern började sin kommuniké med anledning av det brev som Lars Tobisson nämnde.

Vidare sägs i den kommunikén, och jag står helt bakom det, att de punkter som moderata samlingspartiet har pekat på kommer att tas upp till noggrann prövning i det fortsatta arbetet. Det sker på det sätt som har redovisats i överenskommelsen – i en expertgrupp vad gäller avdragsreformen och i övrigt i budgetdepartementet. Det vore ganska orimligt att då i en andra överenskommelse låsa sig vid vissa preciseringar som ännu inte är färdigenomarbetade. Det tycker jag är en ståndpunkt som moderata samlingspartiet borde kunna respektera.

De nämnda frågorna kommer att prövas – naturligtvis – mot bakgrund av vad som står i överenskommelsen med socialdemokraterna.

Till Jörn Svensson vill jag bara säga att jag har hört hans repliker här tidigare till Eric Enlund och Lars Tobisson, där Jörn Svensson framhållit att han inte erkänner betydelsen av marginalskattereformen. Jag får väl konstatera att vi på den punkten har olika uppfattning. Jag menar fortfarande att det här innebär en viktig stimulans i den svenska ekonomin. Vi behöver offensiva grepp för att vi skall kunna skapa de resurser som Jörn Svensson vill ha – och det med all rätt – för att ordna exempelvis barnomsorgen, som han nämnde i sitt senaste inlägg. För att vi skall kunna skapa sådana resurser och fördela dem till olika sociala reformer måste vi få till stånd tillväxt i ekonomin. Då är marginalskattereformen enligt vår uppfattning ett viktigt inslag i arsenalen. Därför sätter jag stort pris på att vi nu kan uppnå en reform i denna viktiga fråga våren 1982 på en bred bas, som

tryggar reformen för hela 1980-talet.

När det gäller de synpunkter som Jörn Svensson hade på Ernst Wigforss skattepolitik, så är det onekligen svårt att jämföra de skattetabeller som han arbetade med och de procenttal som jag nämnde i mitt inledningsanförande i fråga om olika inkomsttagare. Därför är jag snubblande nära att misstänka, Jörn Svensson, att om Ernst Wigforss skulle ha haft ansvaret för det departement som jag nu har ansvaret för hade han också insett att sådana marginalskattejusteringar som socialdemokraterna nu är på väg att göra skulle varit nödvändiga.

Tredje vice talmannen anmälde att Lars Tobisson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 88 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag har för avsikt att tala om de skattefrågor som behandlas i reservation 5 i skatteutskottets betänkande nr 44. Curt Boström kommer senare att beröra övriga reservationer.

Låt mig börja med att ta upp ett par saker som tidigare behandlats här i dag. Jag skulle vilja varna för den mytbildning som håller på att odlas och som går ut på att marginalskattesänkningarna är det viktigaste inslaget i framtidens ekonomiska politik.

Vi får ha klart för oss att huvudparten av landets inkomsttagare redan i dag har högst 50 % marginalskatt. Vi får inte kräva så mycket av de 10 eller 20 % av landets invånare som får hyggliga marginalskattesänkningar, att hela landets väl och ve skall vila på deras skuldror, för de flesta av dem får kanske 5 eller 10 procentenheter lägre marginalskatt.

Socialdemokraterna tycker – och det har budgetministern alldeles riktigt sagt – att marginalskattesänkningar är en viktig del i en offensiv politik. Men vi skall ha klart för oss att socialdemokraterna också anser att denna marginalskattesänkning icke får komma till stånd om man inte reglerar de andra sakerna samtidigt, i första hand de stora avdragen, som satt hela vårt progressiva skattesystem ur spel när det gäller stora inkomsttagare. Vi vill alltså ha en kombination, och det är vi på väg att få nu. Samtidigt har vi också krävt att det skall bli en fullständig finansiering av det skattebortfall som den här marginalskattereformen innebär och att den finansieringen inte får lastas över på de grupper i samhället som har betydligt lägre inkomster än de som får den stora skattesänkningen.

Vi har vidare sagt att det är nödvändigt att se över realisationsvinstbeskattningen samtidigt. Vi menar också – och det har vi med i överenskomsten – att det är helt nödvändigt att ta till en ökad kamp mot skatteflykten.

Det är alltså inte bara marginalskattesänkningarna som är temat, utan helt andra saker måste redas upp samtidigt. Den mytbildning som kanske framför allt moderaterna håller på att sprida, att man just med marginalskattesänkningen löser landets hela ekonomiska problem, tycker jag att man måste börja motarbeta, eftersom det fortfarande fattas 5 à 6 procentenheter mellan

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

det vi använder av bruttonationalprodukten och det vi får in i form av skatter och avgifter.

Herr talman! Efter detta skulle jag vilja ta upp reservation 5 i skatteutskottets betänkande.

På den borgerliga regeringens förslag beslöt riksdagen 1978 om särskilda skattelättnader för dem som satte in pengar regelbundet på ett särskilt konto i en penninginrättning eller i en aktiesparfond. Skattelättnaderna var av två slag: dels fick man en allmän lättnad av sina skatter på alla möjliga inkomster på högst 960 kr. per år, dels blev räntan på de insatta pengarna helt skattefri. Det enda krav som ställdes var att de insatta pengarna skulle vara bundna i fem år. Det officiella motivet för dessa förmåner var att uppmuntra sparandet.

Socialdemokraterna motsatte sig förslaget, dels därför att denna typ av penningplacering blev så oerhört mycket mer gynnsam än andra insatser, exempelvis banksparande över huvud taget, dels därför att som reglerna var konstruerade så krävdes över huvud taget inget sparande för att komma i åtnjutande av skattefördelarna. Man kunde flytta pengar mellan olika konton, och man kunde låna pengar för att sätta in dem på ett skattespar-konto för att få ut dessa 960 kr. och skattefria räntor. Man kunde nästan med säkerhet förutspå att det nysparade beloppet inte skulle uppgå till de summor som staten avstod genom skatteförmånerna.

Som jag tidigare nämnt var den direkta gåvan högst 960 kr. per år, vilket utgjorde 20 % av en maximal insättning av 400 kr. per månad.

Men sedan inträffade nya förändringar. Ett par år senare föreslog regeringen ytterligare förmåner av samma slag. Nu inskränkte man sig dock till att specialgynna aktieplaceringar. För dem som sätter in pengar på aktiefond ökades insättningsbeloppet till 600 kr. per månad, och den allmänna skattereduktionen höjdes till 30 % därav. Den direkta samhällseliga skattegåvan höjdes på detta sätt från 960 kr. till 2 160 kr. per år för dem som sätter in pengar i aktiefonder. Självfallet är också utdelningen skattefri, och när andelen efter fem år kan säljas utgår ingen realisationsvinstskatt, vare sig på eventuell utdelning eller på värdestegring utöver vad som skett genom aktieutdelning.

Det s. k. aktiesparandet har vidare utökats så att samma skatteförmåner kan erhållas för fonder som bara köper aktier i det egna företaget, alltså i det företag där man själv är anställd. Detta senare har tagit direkt stötande former. Man försöker inte ens upprätthålla illusionen om att det hela skulle röra sig om sparande, eftersom nästan alla berörda företag lånar ut till ingen eller ringa ränta de erforderliga beloppen till de anställda. Detta sker f. ö. med regeringens goda minne. Trots att namnet fortfarande är aktiefondsparande, så sades det ut i den senaste propositionen, 1980/81:45, att det för bedömningen av nyttan inte är avgörande huruvida en nettospareffekt uppnås. Det väsentliga anges vara att systemet bidrar till att ge ett tillskott av riskkapital.

Detta är ett ganska märkligt resonemang. För att locka fram riskkapital måste alltså staten direkt satsa 30 % av det insatta kapitalet, varjämte

ytterligare skattefavörer tillkommer för utdelningar och realisationsvinster. Detta är inget naturligt sätt att skaffa företaget kapital på. Självfallet pressas aktiekurserna upp, men inte på det naturliga sätt som då företagets vinster eller förmögenhetsmassa ökar. Den här konstlade nivån kan närmast liknas vid Ebberöds bank, och den förlorande parten är alla de andra skattebetalarna som får betala kalaset.

Mot den här bakgrunden är det inte så konstigt att skattefondssparandet fått en stor omslutning. Det är nästan mera märkligt att det inte är flera som nappat på det här feta betet. En enkel räkneoperation ger vid handen att den som under fem år i början av 1980-talet kan avstå från inte mer än ungefär 5 000 kr. netto per år därefter för all framtid kan lyfta ungefär 9 000 kr. per år skattefritt bara genom att låta pengarna gå runt i systemet. Beräkningen är gjord från den utgångspunkten att avkastningen motsvarar den räntesats som f. n. tillämpas för skattesparande i bank.

Det jag hittills redogjort för är alltså oerhört gynnsamt. Men detta är ändå inte nog. Den borgerliga majoriteten har genomtruffat ytterligare skattelättnader för dem som placerar pengar i aktier. Sålunda medges särskild skattereduktion för mottagen skatteutdelning på äldre aktier, på annat sätt än genom fondsparande. Reduktionen motsvarar 30 % av det utdelade beloppet för utdelningar på upp till 7 500 kr. för ensamstående och det dubbla beloppet för makar tillsammans. Det högsta belopp som makar kan få den här vägen i skattelindring är alltså 4 500 kr. Men inte nog med det. Man föreslår också lindringar i reavinstbeskattningen, och sådana har även genomförts. Om någon säljer äldre aktier med vinst skall enligt nuvarande regler 40 % av vinsten realisationsvinstbeskattas. Anledningen till att bara 40 % beskattas är att det skall vara en kompensation för inflationseffekter som blir likartad den som gäller för fastigheter när dessa realisationsvinstbeskattas.

Men medan man nu håller på och skärper realisationsvinstbeskattningen på fastigheter har den borgerliga majoriteten genomdrivit en lättnad för aktierna. Tidigare fanns ett schablonavdrag på 1 000 kr. som var skattefritt, men detta har nu höjts till 3 000 kr. i fråga om realisationsvinstbeskattningen.

De borgerliga regeringarna har alltså medvetet använt skatteinstrumentet för att gynna innehav av aktier. Från början var motivet att belöna sparande, men numera säger man öppet att det är för att stärka aktiemarknaden.

Från socialdemokratiskt håll kan vi inte acceptera detta ensidiga gynnande av en viss sparform eller ett visst placeringssätt. Vi är medvetna om att allt sparande är värdefullt, och vi är också medvetna om att banksparande i tider med kraftig inflation ger en närmast negativ avkastning.

Vi föreslår därför ett system för sparstimulanser som är neutralt för olika former av sparande när det gäller skattekonsekvenserna. Vi föreslår att det s. k. sparavdraget, som i dag är 800 kr. för ensamstående och 1 600 kr. för makar gemensamt, görs om till en sparskattereduktion med kraftigt förhöjda belopp. Således skulle gränsen sättas vid 2 000 kr. för ensamstående och vid 4 000 kr. för makar. Reduktionen skulle sättas till 50 % av det, vilket

motsvarar ungefär den genomsnittliga marginalskatten för vanliga inkomsttagare.

Genom ett sådant system vinnns inte bara att man får neutralitet mellan olika sparformer och kapitalavkastningar, utan också att sparstimulanser blir lika mycket värda för olika inkomstnivåer.

Vi föreslår alltså att skattesparkontot och olika former av speciella skattelättnader för aktier avskaffas och att de ersätts med den speciella form av skattereduktion som jag här beskrivit.

Det betyder att staten tjänar miljardbelopp, men det betyder också att aktieägarnas situation inte förbättras samtidigt som de flesta andra grupper får känna av svångsremspolitiken.

Vi är alla medvetna om att nytt riskkapital behöver tillföras näringslivet. De hittills genomförda skattelättnaderna för aktier har nog inte tillfört särskilt mycket. Snarare har de bidragit till att höja kurserna på redan befintliga aktier. Huruvida dessa kurshöjningar kan locka till nyemissioner återstår att se.

Man måste ha klart för sig att detta är en onaturlig kurshöjning, som faller till marken när övriga skattebetalare säger ifrån att man inte längre kan hålla på med dessa gåvor till vissa grupper. Utgångspunkten för att man skall kunna få ett naturligt riskvilligt kapital till företagen måste givetvis vara företagens egen utveckling, vare sig kapitalet kommer genom löntagarfonder eller genom andra aktieköpare.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till reservation nr 5 i skatteutskottets betänkande nr 44.

Anf. 89 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att den här finans- och skattedebatten, som skulle utgå från de föreliggande utskottsbetänkandena, på grund av de senaste dagarnas händelser inte blivit riktigt relevant. De förändringar i regeringen som inträffat efter skatteuppgörelsen med socialdemokraterna borde också på sitt sätt förändra sakförhållandena för debatten. Men så tycks inte vara fallet.

Lika litet har förhållandet utanför parlamentet förändrats genom den s. k. historiska skattekompromissen. Där råder fortfarande samma kapitalistiska utsugarsystem, som inte kan bekämpas med borgerlig finans- eller skattepolitik.

Det kapitalistiska systemet föder och förstärker orättvisorna mellan människorna. Det börjar redan i låga åldrar, tilltar i skolan och utvecklas ytterligare i de produktiva åldrarna. Inkomstskillnaderna och skillnaderna mellan de olika sociala grupperingarna följs åt. Det fortsätter i de flesta sammanhang, så också när det gäller beskattningsformer. De som har låga inkomster beskattas förhållandevis hårdare än de som har höga inkomster. Så har utvecklingen fortsatt under de borgerliga regeringsåren.

Orättvisorna utjämnas en del genom den offentliga sektorns verksamhet. Den delen av samhällets åtaganden stryps i sparproposition efter sparproposition av den borgerliga riksdagsmajoriteten och regeringen. Resultatet

blir att orättvisorna och skillnaderna mellan de olika grupperna förstärks.

I ett kapitalistiskt samhällssystem kommer orättvisorna att bestå. Dessa är en av grundpelarna för systemet. Därför kan inte heller ett skattesystem utformas, så att det eliminerar orättvisorna. Det kan bara minska dessa. De effekter som med ett demokratiskt skattesystem kan uppnås är att genom en progressiv beskattning utjämna nettoeffekterna av de stora inkomstskillnaderna. Men det skall också ha till uppgift att skapa resurser för samhället att via den offentliga sektorn utjämna sociala och ekonomiska skillnader. Båge dessa grundläggande kriterier har funnits, om än otillräckligt, men de har mer och mer uttraderats.

De borgerliga regeringsåren har inneburit kraftiga övervältringar av skattebördorna från de rika till de fattiga, från höginkomsttagare till låginkomsttagare och pensionärer, från dem som lever på arbetsfria inkomster, som aktie- och spekulationsvinster, till dem som arbetar för sin försörjning och som under samma tidsperiod tvingats till kraftiga reallönesänkningar. Under denna tid har skattelättnaderna eller uteblivna skatteökningar, hur man nu vill kalla skattepolitikens borgerliga profil, medfört att en låginkomsttagare erhållit en minskning av den statliga inkomstskatten understigande 1 000 kr. För en person med normal inkomst är motsvarande lättnad ungefär 5 000 kr. – och med normal inkomst avses då ett industriarbetargenomsnitt –, medan höginkomsttagarna under den här tiden har fått lättnader på mellan 15 000 och 35 000 kr. Det är den skatteprofil som de tre borgerliga partierna varit helt överens om. Den har ytterligare skärpts därför att inflation och spekulation tilltagit och medfört en dubbling av underskottsavdragen på några år. Likaså har ränteavdragen för lån till lyxkonsumtion stigit kraftigt.

Den utjämning i beskattningen som den progressiva statsskatten kan medföra har urholkats av att just statsskattens andel av den totala skatten sjunkit betänkligt. Samtidigt har den proportionella kommunalskatten ökat, liksom även de indirekta skatterna. Av de indirekta skatterna är momsens på mat den som värst drabbar människor i normala inkomstlägen. Matmomsen är regressiv, dvs. den slår hårdare mot den som tvingas använda hela sin inkomst för sitt uppehälle, jämfört med den som kan avsätta en del av inkomsten till annat än livsnödvändig konsumtion.

Om det alltså finns en vilja att utjämna olikheter, vilket inte minst folkpartiet har påstått sig vilja göra – jag beklagar att budget- och ekonomiministern har lämnat salen – kan man konstatera att det inte är möjligt med den skattepolitik som de folkpartistiska budgetministrarna fört. Det är heller inte möjligt med den sociala nedrustning som de borgerliga regeringarna har stått för.

Indexregleringen, marginalskatteförändringarna, avdragsmöjligheterna och kommunalskatterna är de främsta orsakerna, när det gäller de direkta skatterna, till att orättvisorna har ökat kraftigt.

Det kan lämpligen illustreras med hur stats- och kommunalskatterna samt de indirekta skatterna har förändrats under åren. År 1976 utgjorde den statliga inkomstskatten 29 % av samhällets skatteinkomster, jämfört med att

Nr 132

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

den fem år senare, 1981, beräknas till endast 17 %. Kommunalskatterna har däremot ökat från att år 1976 ha utgjort 33 % till att år 1981 beräknas till 43 %. De indirekta skatterna till samhället, i första hand till staten, har under samma period ökat något också.

Vad effekterna blir av dessa förhållanden, som naturligtvis hänför sig till den förda skattepolitiken, är att de proportionella skatterna, kommunalskatterna, har ökat från att tidigare ha utgjort en tredjedel av skatten till att snart uppgå till hälften. Det är alltså inte fråga om någon utjämnande utan mer en betungande effekt, som främst de med låga inkomster drabbas av.

Den progressiva statsskatten, som skall tjäna det utjämnande syftet, har minskat med nära hälften och är nu inte större än en sjättedel av samhällets samlade skatteinkomster. Så ojämlikt är alltså utfallet av den förda skattepolitiken.

Men borgerligheten framhärdar. Den påstår frankt att marginals skatterna är det stora problemet och likställer detta med den statliga skatten. Marginals skatterna är det som gör att mer skatt tas från dem med stora inkomster och mindre från dem med små. Innebörden är att borgarna anser att inkomstskillnaderna är för små i Sverige – så har i varje fall den borgerliga skattepolitiken bedrivits. Skattereformerna är alltså i dessa fall till för att öka inkomstskillnaderna och inte för att underlätta beskattningen för vanliga inkomsttagare.

De verkliga problemen för de vanliga inkomsttagarna, för lönarbetarna, är inte statsskatten utan de höga kommunalskatterna och matmomsen.

Men den "historiska skattekompromissen" mellan de tre mittenpartierna angriper inte de verkliga problemen utan inriktas på att ytterligare minska marginals skatterna för den del av befolkningen som tjänar mer än 100 000 kr. – närmare bestämt upp till 115 000 kr. Den socialdemokratiska skattepolitiken har nu tydligen blivit så borgerlig att den accepteras av två av de borgerliga partierna. För vad är det skattekompromissen egentligen innebär? Visserligen kvarstår tydligen en mängd frågetecken, men profilen framskymtar ändå. Den innebär en fortsatt urholkning av progressiviteten, alltså en fortsatt ökning av inkomstklyftorna.

Överenskommelsen om begränsningar i avdragssystemet är väl bra men långt ifrån tillräcklig. Den innebär inte heller den sanering i avdragsdjungeln som är nödvändig – i nuvarande läge gynnas höginkomsttagarna på bekostnad av låg- och medelinkomsttagarna.

I stället för en borgerlig skattepolitik med uppluckring av progressiviteten behövs en skärpning av progressiviteten i framför allt de högre inkomstskikten för att i någon mån återställa de relationer som fanns innan de borgerliga partierna började sin urholkningspolitik. Indexregleringen bör avskaffas och i stället bör skatteskalorna varje år revideras, och då inte till fördel för de bäst ställda – som indexregleringen innebär – utan till fördel för den stora gruppen inkomsttagare i normala inkomstlägen.

Skattepolitiken måste vara ett av medlen mot klassamhällets orättvisa inkomstfördelning. Det viktigaste är därför att minska de skatter som slår

särskilt hårt mot dem med låga inkomster. Bort alltså med moms på maten! Minska kommunalskatterna genom att införa en progressiv statskommunal enhetsskatt! Det skulle dessutom innebära att en utjämning kom till stånd mellan fattiga och rika kommuner. Den segregation som nu finns mellan kommunerna, med större problem i de fattiga kommunerna, måste stoppas. Staten måste ta ett avsevärt större ansvar för de stora utgifterna i kommunerna, och det låter sig inte göras med en ytterligare sänkning av andelen statsskatt i den totala beskattningen.

Budgetministern – budget- och ekonomiministern, skall man ju säga fr. o. m. i dag och i varje fall några dagar framåt – sade i en replik till Jörn Svensson när denne inte längre hade några repliker kvar att det vore ytterligt bra med en utbyggnad av barnomsorgen. Men det står också i bjärt kontrast till den regeringspolitik som förts och som inneburit en social nedrustning som bl. a. medfört att man inte kunnat fullfölja de utbyggnadsplaner för barnomsorgen som funnits. Det kommer naturligtvis att bli ännu omöjligare att genomföra när man minskar inkomsterna till staten via statsskatten.

En radikal reformering av skattesystemet måste också innebära att inkomstbeskattningen på sikt i huvudsak överförs till beskattning av produktionen. Vänsterpartiet kommunisterna har i en motion föreslagit utredning av en produktionsbeskattning som grundar sig på företagets omsättning, råvaruanvändning och energikonsumtion och som differentieras i förhållande till den grad av samhällsnytta produktionen i fråga har.

Men innan en sådan genomgripande reform kan genomföras måste också förändringar i det nuvarande systemet till. Ett område som för borgerligheten är något av en helig ko är avdragsystemet. Budget- och ekonomiministern talade om det för en stund sedan. Det är så heligt att vänsterpartiet kommunisterna inte tillåts att ens delta i någon av de olika utredningar på skatteområdet som tillsatts sedan den borgerliga regeringen tillkom.

Avdragsdjungeln måste saneras, men inte på det sätt som regeringen föreslår, nämligen genom att man rensar ut rescavdragen. Just rescavdragen upp till 1 000 kr. är ju i många fall de enda avdrag som lönarbetarna har. Det förslaget går helt i linje med övrig omfördelningspolitik som regeringen har bedrivit.

I stället för att aktivt gripa sig an skatteflykt och skattefusk, angripa avdragsrätten för lyxkonsumtion, slopa avdragsrätt för lyxboende, stoppa höginkomsttagarnas möjligheter till manipulationer för undandragande av skatt och få hejd på den ekonomiska brottsligheten angriper regeringen ett enkelt avdrag som det för resa till och från jobbet. Det är med de partierna som socialdemokraterna har ingått sin skatteöverenskommelse.

Att det finns ett sammanhang redan tidigare mellan borgerlig och socialdemokratisk skattepolitik framgår tydligt av utskottsbetänkandet. Där går moderater, folkpartister, centerpartister och socialdemokrater hand i hand att med några korta rader, i avsaknad av all analys, avstyrka vpk:s samtliga förslag, så när som på några punkter där våra och socialdemokraternas förslag är likvärdiga. I merparten av yrkandena är dock utskottet enigt emot vpk, som för övrigt inte tillåts vara representerat i utskotten.

Herr talman! Det skulle kunna sägas avsevärt mer, men ytterligare två kamrater från vpk kommer att delta i debatten. Jag vill sluta med att yrka bifall till samtliga vpk-yrkanden i skatteutskottets betänkande, bortsett från yrkande 7 i motion 2038. Det kommer John Andersson senare att motivera.

Anf. 90 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Budget- och ekonomiministern uppehöll sig i sitt anförande utslutande vid den skatteuppgörelse som har träffats mellan folkpartiet, centerpartiet och socialdemokraterna. Det mest anmärkningsvärda i anförandet var alla reservationer i fråga om den slutliga utformningen av denna skattereform. Rolf Wirtén använde sådana ord som "om" eller "enligt min uppfattning" och "såvitt jag kan bedöma". Det visar dels lösligheten i uppgörelsen, dels hur utlämnade mittenpartierna blir åt socialdemokraterna.

Man bör självfallet sträva efter samförståndslösningar i flertalet politiska frågor, men det är ändå det sakliga innehållet i en eventuell uppgörelse som måste vara avgörande för om man skall träffa uppgörelsen eller inte.

Trepartiregeringen presenterade den 26 mars ett förslag till skattereform för socialdemokraterna. Låt mig slå fast de viktigaste punkterna där mittenpartiernas senare uppgörelse med socialdemokraterna avviker från detta förslag.

För det första innebär regeringens förslag till marginalskattereform ett genomförande med början den 1 januari 1982. Detta eventuella genomförande, som det nu blir tal om, har flyttats ett år fram i tiden.

För det andra fanns det i regeringsförslaget en statlig skatteskala som inte finns med i uppgörelsen mellan mittenpartierna och socialdemokraterna. Där talar man tvärtom om att detaljerna måste avgöras senare, mot olika förutsättningar.

Regeringens förslag innebär att marginalskattespärren skulle sänkas till 75 %. Det är den tredje punkten. I uppgörelsen talas ingenting om en marginalskattespärr.

Trepartiregeringens förslag innehöll för det fjärde ett krav på att inflationsskyddet i skatteskalen skulle bibehållas, men man var beredd att diskutera den exakta utformningen. I uppgörelsen står det: "Indexregleringen i sin nuvarande utformning bör ersättas av en annan form av skydd mot inflation." Formuleringen talar ju klart om att det rör sig om ganska kraftiga förändringar av det nuvarande inflationsskyddet.

Det har framgått av tidigare debatt här i kammaren i dag att det finns olika tolkningar av hur detta kan ske – åter ett bevis för hur löslig uppgörelsen egentligen är. En förändring av inflationsskyddet kan naturligtvis innebära att vi får tillbaka – till en del åtminstone – automatiska skattehöjningar till följd av inflationen.

Den femte punkt där trepartiregeringens förslag av den 26 mars skiljer sig från uppgörelsen är att regeringsförslaget innebar ett löfte om att möjligheterna att från inkomståret 1983 införa en viss begränsning av avdragsrätten

skulle snabbutredas. Man presenterade en modell, men man var inte beredd att binda sig för denna; det framgick klart av detta förslag. Nu säger man i uppgörelsen mellan mittenpartierna och socialdemokraterna att man *skall* genomföra en avdragsbegränsning – detta utan att man vet vilka konsekvenser det får för villaägare, företagare, jordbrukare och andra som kan drabbas. Det skall man i efterhand utreda, sedan man har bundit sig för denna avdragsbegränsning.

Det här är de väsentligaste punkterna, men det finns ytterligare några där trepartiregeringens förslag och uppgörelsen skiljer sig åt.

Låt mig också erinra om vad folkpartiets och centerpartiets partiledare sade i de s. k. fribreven till villaägarna i 1979 års valrörelse – det är samma ordalydelse i bägge svaren: Rätten till ränteavdrag måste samtidigt vara kvar i full utsträckning. Det har man alltså gått ifrån i denna uppgörelse med socialdemokraterna, och det tycker jag är beklagligt.

Jag vill också, för att karakterisera denna s. k. reform något, läsa upp vad som finns på en sida i en promemoria från budgetdepartementet, som är daterad den 8 april och kommenterar det socialdemokratiska ställningstagandet till det förslag regeringen överlämnade. Där sägs: Socialdemokraternas krav på att snart sagt alla pågående utredningars arbete måste avvaktas innan man kan fatta beslut om att börja sänka marginalskatterna innebär orimlig låsning av handlingskraften. Detta var budgetdepartementets bedömning av de krav socialdemokraterna ställde på ett samtidigt genomförande av avdragsförändringar, förändring av inflationsskyddet och eventuella marginalskattesänkningar. Därmed karakteriserar budgetdepartementet också denna uppgörelse mellan mittenpartierna och socialdemokraterna som en orimlig låsning av handlingskraften. Jag kan inte annat, herr talman, än instämma i detta.

Erik Wärnberg ville tona ner debatten om marginalskatten, sade han i sitt anförande. Bl. a. ville han ändra på det som han menade kunde uppfattas som slutsatsen av moderata samlingspartiets kritik av de alltför höga marginalskatterna, nämligen att en isolerad sänkning av dem skulle kunna lösa Sveriges ekonomiska problem. Självfallet är det inte på det viset, men en marginalskattesänkning som gör att den helt dominerande delen av de heltidsarbetande i Sverige får behålla hälften av en löncökning efter skatt är en av de mera väsentliga ingredienserna i en politik som syftar till att skapa samhällsekonomisk balans. Därför är det också så viktigt att diskutera frågan utförligt.

Vi löser alltså inte hela landets ekonomiska problem, men för att få bukt med svartjobberi och öka arbetsutbudet – för att ta ett par exempel – måste vi få marginalskattesänkningar, och varje års dröjsmål är då negativt för vår samhällsekonomi.

Erik Wärnberg krävde att en sådan här reform skall vara fullständigt finansierad. Det är helt klart att moderata samlingspartiet i sin vilja att nå ett brett samförstånd medgav detta i den uppgörelse som träffades inom regeringen och som presenterades för socialdemokraterna den 26 mars. Jag vill ändå konstatera, eftersom Erik Wärnberg menar att en finansiering inte

får drabba lägre inkomsttagare, att en höjning av arbetsgivaravgifterna eller ett införande av produktionsfaktorsskatt innebär antingen att inflationen ökar och priserna stegras, vilket främst drabbar de lägsta inkomsttagarna, eller, om det blir en avräkning mot eventuellt kommande löneökningar, att de som får behålla mest av en löneökning efter skatt, dvs. de lägsta inkomsttagarna, i första hand drabbas av arbetsgivaravgiftshöjningen eller införandet av produktionsfaktorsskatt.

Vidare sade Erik Wärnberg att en marginalsattesänkning inte får komma till stånd utan en avdragsreform. Han menade också att man borde ändra realisationsvinstbeskattningen.

Detta senare finns inte ett ord om i den uppgörelse som träffats mellan socialdemokraterna och mittenpartierna.

Jag skulle vilja fråga Erik Wärnberg: Om ni inom socialdemokratin inte kan komma överens med mittenpartierna om detaljerna när det gäller avdragsbegränsningar, inflationsskydd, realisationsvinstbeskattning och annat, kommer ni då att acceptera att man genomför en marginalsattesänkning?

Erik Wärnberg tog sedan upp det framgångsrika skattesparande och skattefondssparande som den borgerliga trepartiregeringen genomfört. Han kritiserade det från olika utgångspunkter.

Vi behöver, herr talman, i Sverige ett ökat långsiktigt sparande, ett sparande som också bidrar till näringslivets kapitalförsörjning. Det finns emellertid en grundläggande skillnad i denna fråga mellan Erik Wärnberg och mig, som påverkar vårt ställningstagande i den konkreta frågan om skattefondssparande och skattesparande. Erik Wärnbergs parti vill nämligen ha ett kollektivt sparande i någon form av löntagarfond. Det har man klart uttalat. Jag för min del vill ha ett individuellt, frivilligt sparande, som innebär en spridning av ägandet till allt fler medborgare i Sverige. Då menar jag att vi måste slå vakt om dessa sparformer. Då behövs heller inga löntagarfonder.

I reservation 5 föreslår socialdemokraterna att man skall införa en speciell sparskattereduktion på 50 % av avkastningen på sparad belopp. Erik Wärnberg sade i sitt anförande att han menade att man borde ha sparstimulanser som är lika för alla medborgare.

Jag konstaterar att den teknik socialdemokraterna har valt för stimulans av sparande genom skattereduktion innebär följande. Den som i dag tjänar 40 000 kr. i beskattningsbar inkomst och har en inkomst av kapital på säg 2 000 kr., får i framtiden betala 680 kr. i skatt på dessa 2 000 kr. – med de 34 % marginalsatt som gäller i det inkomstläget. Han får en skattereduktion på 1 000 kr., och gör således en vinst på 320 kr., förutom räntan. 2 320 kr. blir nettot för den inkomsttagaren.

En inkomsttagare med 70 000 kr. i beskattningsbar inkomst och med 55 % marginalsatt får betala skatt med 1 100 kr. Han får en skattereduktion på 1 000 kr. och han får alltså behålla 1 900 kr. Det är 420 kr. skillnad mellan dessa båda. Det innebär inte en likhet i stimulans, såvitt jag förstår.

Socialdemokraterna har ytterligare 4 reservationer som har fogats till

skatteutskottets betänkande.

En av dem gäller avdraget för resor till och från arbetet. Reservationen innebär att man går emot trepartiregeringens förslag om att de första 1 000 kronorna inte skulle få dras av och att man alltså bara skulle få göra avdrag från 1 001 kr. och uppåt. Denna konstruktion är ganska rimlig från två utgångspunkter.

Först och främst drabbar den inte människor som bor i glesbygd med långa resor till och från arbetet. Det är alltså dem man i första hand slår vakt om. Det har tidigare funnits tankegångar om att man skulle kunna reducera krontalsbeloppet per mil för detta avdrag. Men en sådan begränsning skulle definitivt drabba den som verkligen har långa avstånd att resa till och från arbetet.

Vidare är det så att i de allra flesta fall ryms inom dessa första 1 000 kr. priset för de subventionerade kollektivtrafikkort som många kommuner och landsting har.

I dag innebär reglerna att man först får subventionering i form av 70-kort och annat och därefter får göra avdrag för detta belopp. Det är enligt mitt sätt att se en smula orimligt, men problemet undanröjs genom att de första 1 000 kronorna inte blir avdragsgilla.

Socialdemokraterna vill inte stimulera skogsavverkningarna på det sätt regeringen föreslår, genom ett skatteavdrag på 5 resp. 3 %.

Den stimulansen är viktig, därför att en av de väsentligaste orsakerna till att skogsavverkningarna inte har den nivå som vore önskvärd ur samhälls-ekonomisk synpunkt är att man inte får tillfredsställande ekonomiskt resultat efter avverkningarna. En stimulans av avverkningarna kommer således att leda till en ökad avverkningsbenägenhet hos skogsägarna, och det är något positivt.

För att finansiera detta har regeringen föreslagit att skogsvårdsavgiften skall vara 0,6 %, och inte 0,3 % som tanken tidigare var. I en reservation vill socialdemokraterna ha en ytterligare höjning av skogsvårdsavgiften. Den höjningen skulle, kombinerad med de höjningar av taxeringsvärdena som vi har fått i samband med 1981 års fastighetstaxering, innebära att skogsvårdsavgiften skulle ungefär trettiofördubblas. Jag medger att regeringens förslag innebär en kraftig skärpning av skogsvårdsavgiften som i och för sig kan diskuteras. Regeringens förslag medför en tjugodubbling av avgiften, men regeringens politik innebär också att man stimulerar skogsavverkningen genom detta skatteavdrag på 5 resp. 3 % beroende på om det är avverkningsuppdrag eller rotpostförsäljning resp. leveransvirke.

I reservation 4 vill socialdemokraterna ha en skärpning av förmögenhetsskatten. En sådan skärpning hade naturligtvis skapat besvärligheter, inte minst för de företagare och jordbrukare som i dag har marginalskatteproblem och svårigheter att betala förmögenhetsskatten med beskattade pengar. De förslag regeringen tidigare har lagt fram och som har antagits av kammaren innebär en anpassning av förmögenhetsskatten, liksom arvs- och gåvoskatten, till inflationen och därmed också till effekterna av 1981 års fastighetstaxering.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till skatteutskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 91 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig göra ett försök att avliva en myt till som moderata samlingspartiet gärna sprider omkring sig när det gäller marginalskatterna. De frågar: Är det inte rimligt att huvudparten av människorna får behålla åtminstone hälften av den löneökning som de kan komma att få? Jovisst är det rimligt. Men moderaterna glömmar då att tala om att det inte bara är löneökningen man sänker marginalskatten för. Den största delen av de pengar människorna får hade de redan förut i lön. Man kommer alltså att sänka skatten för mycket mer än själva löneökningen. Men detta talar man från moderaternas sida aldrig om, utan de återkommer hela tiden till att det bara är löneökningen som skall ha denna marginalskattesänkning. Men det blir ju inte så, utan människorna får en marginalskattesänkning på de inkomster de har haft tidigare också.

Jag skall bemöta vad Bo Lundgren sade i fråga om den totalfinansiering som vi kräver. Om vi kräver den i form av en arbetsgivaravgift eller i form av en produktionsfaktorsskatt, så menar Bo Lundgren att det blir de små inkomstagarna som i alla fall får betala ungefär lika mycket som de stora inkomstagarna. Så behöver det inte alls bli. Visserligen minskar löneutrymmet om man inför en produktionsfaktorsskatt, men det är löntagarrepresentanterna som tillsammans med arbetsgivaren har att bestämma vem det är som skall få löneökningen resp. löneminskningen. Det är alltså inte fråga om att det minskade löneutrymmet skall slå lika för alla. För man en solidarisk lönepolitik, kommer de som har höga inkomster att få betala det mesta.

Jag fick en direkt fråga av Bo Lundgren: Om det nu inte blir någon överenskommelse med de två mittenpartierna om avdragsreformen, blir det då ingen marginalskattesänkning? Nej, det gör det förmodligen inte för vår del. Vi har nämligen sammanknutit avdragsreformen med marginalskattesänkningen. Vi är beredda att ge ganska stora skattesänkningar åt dem som i dag har höga marginalskatter, men dessa sänkningar skall fördelas inom denna grupp av höginkomsttagare. De som inom höginkomsttagarledet har de stora avdragen skall nämligen få avstå till förmån för dem som inte har några avdrag alls. Det är på det sättet som vi skall få en utjämning inom gruppen. Och vill inte mittenpartierna gå med på detta, får de fundera om. Vi har nämligen sammanknutit dessa två reformer.

Låt mig nämna ytterligare en sak. När det gäller aktievinsterna accepterar Bo Lundgren i dag att svenskt näringsliv för att få riskvilligt kapital inte bara skall få skattefrihet för avkastningen utan dessutom en subvention på 30 % för att sätta in sina pengar i aktier. Det är detta som är orimligt.

Anf. 92 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Erik Wörnberg sade sig vilja avliva ytterligare en myt. Han sade att marginalskattesänkningar ju inte bara leder till att man får behålla mer av en löneökning eller inkomstökning efter skatt utan också sänker

skatten på redan befintliga inkomster. Självfallet är det så. Det är en effekt av marginalskattesänkningen som vi inte på något vis har ifrågasatt. Effekterna av detta har vi ju sett vid de skatteomläggningar som gjordes under 1970-talet och tidigare, där effekterna i och för sig var mycket tveksamma och negativa för landets ekonomi. Men man får ta detta. Vi har fått ett orimligt skattesystem, och det är det som måste rättas till genom att vi sänker marginalskatterna så att huvuddelen av de heltidsarbetande inkomsttagarna får behålla minst hälften av en löneökning eller inkomstökning efter skatt. Därmed stimulerar man till ett ökat utbud av arbete, och det är positivt för hela landets ekonomi. Det finns många andra aspekter på detta.

Men, Erik Wärnberg, när det gäller totalfinansieringen av en marginalskattereform är det väl så, att om vid en fördelning av löneutrymmet de lägsta inkomsttagarna skall ha mest vid en avräkning av arbetsgivaravgifter eller produktionsfaktorsskatt, så är det ändå de som kommer att få känna mest av denna avräkning. Någon form av avräkning måste det vara. Man kan inte helt snedfördela resultatet vid en avtalsförhandling, såvitt jag förstår. Det är ganska omöjligt.

Sedan har det också visat sig att denna avräkning aldrig kan mätas. Om man försöker avräkna mot befintligt löneutrymme eller det löneutrymme som man bedömer finns, finner man att det oftast inte sker hel avräkning. En del kommer att drabba oss alla som konsumenter i form av ökade priser. Det kan inte bestridas att det i detta fall naturligtvis blir en inflation som kommer att drabba låginkomsttagarna mest. Det måste rimligen vara på det sättet att det betyder mest för dem.

Det är dessutom så, herr talman, att i det nuvarande samhällsekonomiska läget med ganska litet löneutrymme, är det svårt att avräkna arbetsgivaravgiftshöjningar eller produktionsfaktorsskatt och de nivåer det rör sig om. Då rör det sig nämligen om reallönesänkningar i större omfattning än de som varit aktuella hittills. Det blir alltså svårt att över huvud taget genomföra en avräkning.

Erik Wärnberg säger sedan att om det inte blir några avdragsreformer blir det förmodligen inte heller marginalskattesänkningar. Det är ganska viktigt, därför att den lösliga uppgörelse som har träffats bygger ju på denna samtidighet. Men vi hörde Rolf Wirtén göra sina tolkningar, som inte riktigt överensstämmer med socialdemokratiska tolkningar. Det innebär alltså att vi kan slå fast att socialdemokraterna går ifrån uppgörelsen på marginalskattensidan om man inte blir helt överens på avdragsidan och på den andra sidan.

Låt mig slutligen säga att vi tycker att det är vettigt att stimulera aktieäggande i Sverige, därför att vi tycker att man skall ha ett individuellt aktieäggande i Sverige.

Anf. 93 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Jag är tacksam för det erkännande som Bo Lundgren gav, att man får skattesänkning inte bara på en löneökning utan också på den totala lönen som ligger över en viss nivå. Jag hoppas innerligt att moderaterna i

fortsättningen inte bara talar om att man får behålla så och så mycket av en löneökning utan att det är på den totala lönen som ligger över en viss nivå som marginalskattesänkningen sätter in.

Sedan är det fråga om totalfinansieringen igen. Vi menar att om man tar ut detta i en produktionsfaktorsskatt före en avtalsrörelse så måste det bli en avräkning bakåt på lönesumman. Vi är ganska övertygade om att det blir så. Med den politik man har fört under senare år, genom att försöka gynna dem som har de sämsta lönerna, kommer man alltså att flytta över litet mer av denna skattebörd på dem som tjänar mera. Det kanske blir samma grupper som har fått denna marginalskattesänkning som i stort sett får betala detta genom minskade löneökningar. Och jag trodde faktiskt att ni var överens med oss om det. Jag har hela tiden hört att man har resonerat om att vi måste förmå höginkomsttagarna att avstå från löneökningar i fortsättningen, eftersom de får sitt genom marginalskattesänkningen och inte behöver stora löneökningar. Jag trodde alltså att vi var överens på den punkten.

F. ö. är det väl ändå så, att vad moderata samlingspartiet har propagerat för under årens lopp är höjd moms, och det har också genomförts i några omgångar. Det har inneburit att låginkomsttagarna har fått betala tidigare genomförda skattesänkningar, exempelvis skattelättnader på grund av indexregleringen.

Låt mig sedan ta upp ytterligare en fråga. Bo Lundgren säger att han vill stimulera aktieägandet. Det vill också jag, men jag vill inte att skattebetalarna skall vara med om att köpa aktier åt mig, om jag vill äga sådana. De aktierna skall jag betala själv, och jag skall köpa dem mot bakgrund av den utveckling som finns i företaget i fråga. Det är en naturlig utveckling av aktieköpen jag vill ha, inte att staten skall gå in och subventionera aktieköp, för då får vi inget vettigt näringsliv i landet. Nu deklarerade Bo Lundgren klart och tydligt att detta var ett led i att undvika kollektiva löntagarfonder, som han inte ville ha. Det var Bo Lundgrens alternativ till löntagarfonderna. Då måste jag säga att det är sorgligt om man undanhåller näringslivet det riskkapital som löntagarfonder kan erbjuda, så att man för att gynna näringslivet måste använda skattebetalarnas pengar för att hålla det under armarna med riskkapital. Då är det enligt mitt sätt att se illa.

Anf. 94 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Orsaken till att vi moderater talar om att det gäller att genom en marginalskattesänkning få den effekten, att man får behålla minst hälften av en inkomstökning efter skatt, är att detta är den väsentliga effekten av en marginalskattesänkning. Det är den effekten som leder till att man lättare kan skapa ett ökat arbetsutbud, att man kan minska antalet svartarbeten etc. Det är den effekten som vi talar om. Sedan blir det också konsekvenser i form av kronatalsänkningar, som blir större för de högre inkomsttagarna än för låginkomsttagarna. Så blev det också vid de skatteomläggningar som socialdemokraterna genomförde under 1970-talet, men de genomfördes på ett annat sätt, som var litet mer tveksamt ur samhällsekonomisk synpunkt. Effekterna blev ju då skärpt progressivitet osv. Men det är klart att

socialdemokraterna, som ju åtminstone tidigare inte har varit så förtjusta i marginalsattesänkningar, hellre vill tala om krontalseffekterna, eftersom de blir litet uppseendeväckande, än om de väsentliga effekterna av en marginalsattesänkning. Låt mig därför passa på att avliva den myten och säga att det blir positiva effekter med en marginalsattesänkning.

Erik Wärnberg säger också att det måste bli en avräkning bakåt i samband med att man använder arbetsgivaravgifter och produktionsfaktorsskatt för finansieringen. Men om löneutrymmet nu är mycket begränsat, så må vara – vilket vi är överens om – att de löntagare som när det gäller befintliga inkomster gynnas av marginalsattesänkningarnas krontalseffekter har mindre behov av löneökningar. Vid ett totalt sett begränsat löneutrymme blir det emellertid svårt att avräkna över huvud taget. Då kommer det att bli låginkomsttagaren som andelsmässigt förlorar mest på en arbetsgivaravgiftshöjning, eftersom han ju har lägre andel av inkomsten i skatt. Där har mervärdeskatten och arbetsgivaravgiften ungefär samma effekt för olika inkomstgrupper, det är bara det att mervärdeskatten är att föredra, om man skall välja. Den drabbar nämligen inte exportindustrin, eftersom den får lyftas av, vilket inte gäller för arbetsgivaravgifterna. Det blir alltså, om man nu behöver välja, en bättre effekt med en mervärdeskatt. Förhoppningen borde ju annars vara att marginalsattesänkningen bidrar till att öka arbetsutbudet, och därmed till att hjälpa till att finansiera en sådan här omläggning.

Visst skall vi stimulera aktieägandet, säger Erik Wärnberg. Men hur skall vi stimulera det, när socialdemokraterna genom de beskattningsregler de under sin regeringstid har infört mer eller mindre har diskriminerat aktieägandet? Nu försöker vi lätta på detta, så att det även för de mindre spararna blir ett vettigt alternativ att utnyttja möjligheten att delta i ett aktiesparande på ett eller annat sätt. Från regeringens sida försöker man stimulera fram ett sådant sparande, och det tycker vi är mycket väsentligt. Som Erik Wärnberg har sagt vill ju socialdemokraterna subventionera ett sparande på ett annat sätt, nämligen genom en skattereduktion, som dessutom innebär att vissa får mer än andra, vilket jag visade i mitt tidigare anförande.

Visst är aktiesparandet från vår synpunkt ett led i att undvika kollektiva löntagarfonder. Som jag sade vill vi nämligen inte ha ett kollektivt sparande, utan vi vill ha ett frivilligt individuellt sparande, som leder till en spridning av ägandet bland medborgarna i Sverige.

Tredje vice talmannen anmälde att Erik Wärnberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 95 CURT BOSTRÖM (s):

Herr talman! En del av de sakfrågor som vi har haft att handlägga i skatteutskottet och som redovisas i betänkande nr 44 har till viss del redan behandlats i debatten om finansutskottets betänkande. Dessutom befinner jag mig i den något ovanliga situationen att Bo Lundgren redan har bemött de

reservationer som jag är talesman för. Därför kommer jag att begränsa mitt inlägg till att replikera Bo Lundgren.

I reservation nr 1 motsätter vi oss regeringens förslag om begränsning av avdragen för kostnader för resor till och från arbetet. Vi har gjort det därför att denna begränsning utgör ett mycket hårt slag mot flertalet löntagare, med ytterligare sänkt standard för dem som följd.

Bo Lundgren sade i sitt inlägg, om jag uppfattade honom rätt, att man i samband med förslaget om denna avdragsbegränsning skulle ha tagit speciell hänsyn till dem som bor i glesbygd med stora avstånd. Jag kan inte riktigt förstå det, för om det är så att reseavdraget skall reduceras med 1 000 kr., måste det väl gälla även för dem som bor i glesbygd. De drabbas ju då i samma grad som andra människor. I propositionen och utskottsbetänkandet sägs att den här åtgärden skall ses som ett led i ett ekonomiskt handlingsprogram som syftar till att skapa balans i den svenska ekonomin. Vi tycker att det är märkligt ur fördelningspolitisk synpunkt att det i första hand måste vara löntagarna som skall avstå från avdrag för sina verkliga kostnader för inkomsternas förvärvande. De får ju därmed bära bördan av åtstramningen. Däremot har andra grupper av inkomsttagare under senare år gynnats med skattelättnader. Det finns fortfarande möjligheter till enligt mitt förmenande orättfärdiga avdrag, som sannerligen inte är hänförliga till inkomsternas förvärvande.

I reservation nr 2 har vi motsatt oss regeringens förslag till åtgärder för stimulans av skogsavverkning. Ett liknande förslag väcktes av folkpartiregeringen. Det behandlade riksdagen under riksmötet 1978/79. Den gången samlade vi en mycket stor majoritet bakom ett avslagsyrkande. Vi var överens om att förslaget inte skulle komma att få några avverkningsstimulerande effekter, och förslaget avslogs. Jag kan inte finna att förutsättningarna på något sätt har förändrats sedan dess. Bo Lundgren och jag ingår i virkesförsörjningsutredningen, och där har vi ganska nyligen fått ta del av bedömningar som går ut på att stimulansåtgärderna enligt det föreliggande förslaget inte kan ha någon egentlig effekt när det gäller att åstadkomma en ökad avverkning. Jag kan hålla med om att det helt naturligt är angeläget att komma till rätta med problemen beträffande bristen på virkesråvara, som gör att skogsindustrin tvingas till driftsinskränkningar och förlorar exportinkomster på miljardbelopp. Vår bedömning är emellertid att detta extra avdrag för vissa skogsuttag skulle innebära ytterligare en förmån att lägga till raden av ekonomiska förmåner för skogsägare som genomförts under senare år. De åtgärder som hittills har vidtagits har inte alls påverkat avverkningsnivån. I vart fall har det inte kunnat bevisas att avverkningen ökat. Till det kommer att vissa bedömare anser att skogsindustrin under nästa avverkningssäsong kommer att hamna i en ännu svårare situation med ännu större problem vad gäller råvaruanskaffningen.

I vår partimotion nr 2021 föreslås en lång rad av åtgärder som enligt vår mening måste till för att man skall komma till rätta med råvarubristen inom skogsindustrin.

Det är en råvarubrist som rått under flera år och som har inneburit

förlorade exportinkomster i storleksordningen 6–7 miljarder kronor. Förslaget grundar sig på en finansiering genom skogsvårdsavgiften, och därför har vi i reservation 3 föreslagit en ytterligare höjning av denna avgift jämfört med vad regeringen föreslår.

Jag skulle vilja säga till Bo Lundgren: Se höjningen mot bakgrund av vårt förslag, som innebär att man går in och vidtar åtgärder i de delar av landet som har ett ekonomiskt icke bärkraftigt skogsbruk! Den omfördelning av de här pengarna som föreslås innebär en lång rad stödåtgärder, direkt riktade mot de områden i landet som behöver stöd. För att klara detta måste man vidta en höjning av skogsvårdsavgiften.

Det här är också, Bo Lundgren, en i rörelsen avdragsgill kostnad, och denna kommer alltså i realiteten inte att få den tyngd som Bo Lundgren gör gällande att den skulle få.

Slutligen: I reservation 4 vid skatteutskottets betänkande upprepar vi det krav från i höstas som framfördes i samband med att riksdagen fattade beslut om en omläggning av förmögenhetsskatten. Jag kan säga till Bo Lundgren att vår uppfattning är den, att vill man stå för en rättvis fördelningspolitik i ett kärvt ekonomiskt läge, måste man också skärpa skatten på förmögenheter. Och kan man av vanliga inkomsttagare ta 1,7 miljarder genom reduktion av reseavdragen, kan det inte betraktas som speciellt dramatiskt att höja förmögenhetsskatten enligt vårt förslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer som fogats till skatteutskottets betänkande.

Anf. 96 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Tage Sundkvist kommer senare att mera utförligt behandla de fyra socialdemokratiska reservationerna. Låt mig bara säga att det stimulansbidrag regeringen föreslagit inte kommer att medföra någon ytterligare förmån för skogsbruket, eftersom man samtidigt föreslår en höjning av skogsvårdsavgiften.

När det gäller det socialdemokratiska förslaget om höjning kan man konstatera att jordbruksutskottet redan, såvitt jag förstår, avstyrkt de socialdemokratiska yrkandena. Då finns det naturligtvis inte heller någon anledning att gå in för en ytterligare skärpning av skogsvårdsavgiften.

Låt mig också konstatera att regeringen för sin del föreslår åtgärder för att stödja skogsbruket i Norrlands inland i syfte att på det sättet förbättra lönsamheten där. Vi är alltså överens om att sådana åtgärder bör vidtas.

Anf. 97 CURT BOSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Visst innebär detta, Bo Lundgren, ytterligare förmåner för vissa skogsägare. Vad man är ute efter är ju att kunna öka avverkningen, och vi tror inte att det lyckas med sådana här generella åtgärder. De som så att säga redan avser att avverka får en förmån. Förslaget innebär alltså att vissa skogsägare erhåller ytterligare förmåner.

Vår motion 2021 kommer ju att behandlas senare – det blir troligtvis inte i dag, men den finns upptagen på föredragningslistan. Det är i den motionen

som vi framför förslag om de åtgärder som jag här nämnt. Såvitt jag förstått har riksdagen alltså inte behandlat vårt förslag till åtgärder, utan det står fortfarande kvar.

Anf. 98 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Självfallet är det så att man påverkar möjligheterna och lusten att genomföra avverkningar genom det tidsbegränsade stimulansavdrag som regeringen föreslår. I vilken utsträckning påverkan sker kan varken jag eller Curt Boström säga något om.

Man kan göra en bedömning av hur mycket som behövs. Men det är att märka att regeringen har föreslagit – som jag sade – en höjning av skogsvårdsavgiften, vilket tillför medel som sannolikt kommer att kunna täcka den skatteförlust som kan uppstå genom stimulansavdraget. Skulle vi få än större effekt av stimulansavdraget, då vinner hela samhällsekonomin på det, och då borde vi rimligen kunna ta den effekten också.

Anf. 99 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 44 behandlar en rad vpk-yrkanden, krav som vi har ställt dels med anledning av proposition 118 som är ett led i det s. k. ekonomiska handlingsprogrammet, dels under den allmänna motionstiden.

I propositionen föreslås att oljan skall bli dyrare genom en skattechöjning med 77 kr. per m³ samtidigt som elkraften föreslås bli billigare i vissa glesbygdsområden.

När det gäller oljan kan vi från vpk inte gå med på fler prishöjningar som direkt urholkar portmonnäerna för vanliga hyresgäster, för människor som bor på landsbygden eller i villor och som är beroende av olja för uppvärmning. Uppvärmningskostnaderna är höga nog ändå och bör inte höjas ytterligare genom nya pålagor. Vi får nog ändå räkna med oljeprishöjningar utan någon extra beskattning.

I väntan på en slutlig avvägning och utformning av energibeskattningen, säger man i betänkandet, är den föreslagna höjningen till för att stimulera övergången till andra energikällor. Det är intressant att se hur regeringen försöker släta över en skattechöjning på oljan med allmänna argument om stimulans till övergång till andra energikällor, trots att den vet att i begreppet andra energikällor ryms i dag i stort sett bara elkraften. Visserligen kommer elkraften att finnas i mycket stor mängd under 1980-talet, men den kan inte innebära någon långsiktig lösning av energiproblemen, eftersom man riskerar att bygga fast sig i el på samma sätt som man har byggt fast sig i olja. Och det är inga andra än kärnkraftsanhängarna som kan applådera en sådan utveckling. Det vore mycket bättre att man satte fart på utvecklingen av alternativen till oljan, så att man inte fastnar i ett kärnkraftsberoende.

Mot den bakgrunden tycker jag att talet om stimulans till alternativa uppvärmningsformer som argument för en höjning av skatten på olja är ganska tunt, speciellt som skatten kommer att slå direkt mot människor som redan har höga kostnader för uppvärmning och höga hyreskostnader.

Eftersom man samtidigt lockar med sänkta elpriser i vissa delar av landet, misstänker jag att detta bara är första steget i en realisation av elkraft som vi kommer att få uppleva under 1980-talet, samtidigt som nya kärnkraftverk tas i bruk.

Enda skälet för oss i vpk att gå med på en elskattesänkning – för det gör vi faktiskt – är att just de områden av vårt land som skall få denna sänkning har varit utsatta för en enorm utsugning under lång tid, och elprissänkningen kan kanske vara en liten del i ett försök till gottgörelse.

Men vi vill klart markera att detta att gå från olja till el för att sedan försöka ersätta kärnkraftsel med andra alternativ är en omväg i jämförelse med att satsa kraftigt på att direkt ersätta oljan. Vi motsätter oss alltså den här skattechöjningen. Vi tycker inte att motiven för den håller.

Så, herr talman, vill jag ta upp en skrivning i detta avsnitt av betänkandet som i och för sig kan anses vara en petitesse men som är ett utomordentligt exempel på luddighet. Man säger i argumentationen mot vpk-motionen att det är riktigt som vi säger att den föreslagna oljeprishöjningen kommer att slå mot bl. a. hyresgästerna men att detta är "en ofrånkomlig följd av de åtgärder för att minska oljeberoendet som alla riksdagspartier utom vpk ställt sig bakom".

Med denna luddiga formulering försöker man framställa vpk som ett parti som har ställt sig utanför åtgärder för att minska oljeberoendet. Det är verkligen att göra som tjuven som just kommer ut på gatan och pekar ut en förbipasserande samtidigt som han ropar "tag fast tjuven". Om det är något parti här i riksdagen som konsekvent har hävdat nödvändigheten av ett politiskt handlande för att komma ur oljeberoendet och även kärnkraftsberoendet så är det vårt parti. Det vet också utskottspartierna. Jag tycker att man borde förklara sin skrivning.

Eller skall man tolka skrivningen som ett avundsjukt bekräftande av att det bara är vpk som har ställt sig utanför den passiva övertron på att prisregleringar och marknadskrafter är medel för att komma över till alternativa energikällor? Om svar anhålles. Det är som sagt möjligt att någon tycker att detta är en petitesse, men för oss är skrivningen oerhört viktig eftersom den slår fast formuleringar som inte är riktiga.

Så till de övriga frågorna som jag skall beröra. De återfinns i en vpk-motion som väcktes under den allmänna motionstiden och berör skattepolitiken i stort. Det gäller bl. a. åtgärder beträffande bostadsförhållanden och beskattning i samband med detta. Det gäller inkomstbeskattning av bostadsrätter och villabeskattnig, dvs. användande av beskattningen som ett instrument för att försöka skapa rättvisa mellan olika boendeformer. Det gäller frågor om reavinstbeskattning vid fastighetsförsäljning och de regler som finns i anslutning till sådan försäljning.

Vpk ställer krav på detta område därför att vi vet att med nuvarande ekonomiska system och med nuvarande rätt till privat ägande av mark och bostäder gynnas vissa grupper i förhållande till – och faktiskt också på bekostnad av – andra grupper. Så är det i ett utpräglat klassamhälle, men det vill vi försöka motverka genom en aktiv beskattningspolitik i utjämnande

syfte. Det är nämligen så att skattepolitiken på området kan vara ett bra instrument att trots rådande förhållanden utjämna skillnader som finns mellan dem som bor i områden som utvecklas resp. avvecklas, mellan dem som genom lyxbyggen kan göra stora avdrag och tjänar på det och dem som på en arbetarlön bygger sig en villa eller dem som bor i hyreslägenhet. Skatten kan också användas för att förhindra att bostaden blir en spekulationsvara som vilken annan vara som helst. Vi vill att den skall övergå till att vara en mänsklig rättighet och betraktas som en sådan.

Det här känner kammarens ledamöter till, även om man blundar så länge det går. Vi har krävt att man skall utreda vad som skattevägen kan göras för att få till stånd en bättre och rättvisare bostadspolitik, men det avslås. Dessa krav, och andra, avfärdas enkelt av skatteutskottet. Man konstaterar: Det här är vpk:s skattepolitik, och den har vi ju tidigare sagt nej till, så varför argumentera i år? Det är utskottets ställningstagande till så här viktiga frågor.

Mot bakgrund av vad som har blivit känt om förhandlingar mellan mittpartierna och socialdemokraterna om överenskommelser om den framtida skattepolitiken förstår man att de ligger lågt i kamratskapets tecken och inte tar upp och behandlar de krav som vi ställer på det här området. För det är naturligtvis frågor som kommer att vara passerade, eller möjligen inte kommer att ha aktualitet, när mittpartierna och socialdemokraterna får genomföra sin nya broderliga skattepolitik. Men något sådant förslag finns ju faktiskt inte än. Därför borde man behandla våra förslag på ett seriöst sätt och åtminstone försöka komma med motargument mot vår politik. Det är väl det minsta man kan begära.

Speciellt tråkigt är detta avfärdande av våra krav utan argument eftersom avsnittet om reavinestbeskattningen vid fastighetsförsäljning i år innehåller ett kvalitativt nytt förslag. Utskottet hänvisar till att det här har man hört förut, och det avfärdar man i år också – men vi pekar ju på nya möjligheter, som skulle kunna utgöra grund för en utredning på detta område. Ändå säger utskottet: Ja ja, vi avfärdar det, som förra året. Man kan ju undra om utskottsrepresentanterna har läst motion 1559, eller om de har varit så helt upptagna av interna strider resp. förhandlingar om skattepolitiken att de inte haft tid med det.

När det gäller arv, gåvor, förmögenheter och arbetsfria inkomster som uppstår genom aktiespekulation och subventionerat s. k. sparande intar däremot socialdemokraterna en bättre hållning, vilket också återspeglas i skrivningen i reservation 4.

Kännetecknande för den borgerliga politiken hittills har varit att öka förmånerna för bl. a. aktiespekulanter. Man har länge talat om ett s. k. arbetsvänligt skatteklimat, men man har mest gynnat dem som har arbetsfria inkomster. Detta rimmar väldigt dåligt. Det är ju det utomordentligt tunga arbetet att klippa aktiekuponger som har gynnats mest, inte något annat arbete. Den som har mycket skall ha mer, har varit det ledande temat för regeringarna sedan 1976, och det syns på skattepolitiken.

Det skäl som anförts för denna politik har varit att man måste få fram

riskvilligt kapital, och detta upprepas också i föreliggande betänkande från skatteutskottet. Kapital finns ju, men det investeras inte i tillräcklig omfattning, utan det är ute i improduktiva, mera kortsiktigt lönande ärenden. Till viss del investeras det också utomlands.

Detta får småfolket betala, genom att de som har pengar på hand gynnas extra, bl. a. genom skattesparandet och aktiesparandet. Det är ett djupt omoraliskt sätt.

Vpk-förslagen går ut på att både skattesparkonton och aktiesparkonton slopas och att skatten på aktieutdelningar skärps, samtidigt som skatten på arv och gåvor höjs med 50 %.

Herr talman! De här för vårt ekonomiska system så djupgående och av den borgerliga regeringen accepterade orättvisorna i vårt samhälle kan inte klaras av med enbart skattepolitiska åtgärder. Men en riktig och solidarisk skattepolitik kan minska problemen och inleda en utveckling i rätt riktning. Därför har vpk ställt genomarbetade och omfattande förslag på hela skattepolitikens område.

Med hänvisning till vad jag sagt ber jag att få yrka bifall till vpk-motionerna 2038, yrkande 3, och 1559 i alla de delar som behandlas i dag, sammanlagt 24 yrkanden.

Anf. 100 TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! Det är två begrepp som ofta återkommit i dagens debatt. Det ena är marginalskatteformen, och det andra gäller landets dåliga ekonomi. Jag hade för min del inte för avsikt att säga någonting om marginalskatteformen, som har diskuterats så mycket och som vi också vet har resulterat i att moderaterna har dragit sig ur trepartiregeringen. Men jag kan inte underlåta att säga några ord om marginalskatteformen, med anledning av det anförande som Bo Lundgren höll. Om jag uppfattade Bo Lundgren rätt kritiserade han den skiss till underskottsavdragsbegränsning som finns i överenskommelsen mellan mittenpartierna och socialdemokraterna. Han påstod att det skulle komma att slå hårt mot villaägarna att man inte fick göra dessa avdrag. Jag tycker då att det finns skäl att påminna om att den skrivning som finns om underskottsavdragen i överenskommelsen mellan mittenpartierna och socialdemokraterna är exakt den skrivning som har utformats av trepartiregeringen, där alltså moderaterna varit med om utformningen. Hur detta skall utformas är i och för sig inte riktigt klart, eftersom denna fråga ytterligare skall utredas. Men principen är ingalunda att ställa de vanliga villaägarna på bar backe. Principen är att avdraget skall vara ungefär lika mycket värt, vare sig man har en mycket hög inkomst eller en liten inkomst. Det är grunden till det hela. Och den grunden har som sagt moderaterna varit med om att utarbeta i trepartiregeringen.

När det sedan gäller den ekonomiska situationen i det här landet, så är det inte alls förvånande att den ofta har återkommit i debatten och att man har hänvisat till den. Det är just underskottet i bytesbalansen och underskottet i budgeten som ligger till grund för besparingsförslagen och finansieringsförslagen i proposition 118, som vi nu behandlar.

Vi får väldigt ofta höra kritik från oppositionens sida för just det besvärliga ekonomiska läge som Sverige befinner sig i, och man kräver naturligtvis åtgärder för att förbättra landets ekonomi. Men när det sedan kommer förslag till åtgärder för att åstadkomma en förbättring, så är det inte alltid så väl beställt med viljan att medverka till de åtgärderna.

För min del vill jag bestämt påstå att det inte räcker med att tala om svängrem. Skall man nå någon effekt i form av stabilisering i ekonomin, så måste man också vara beredd att föreslå och acceptera åtgärder som alla gånger kanske inte är särskilt populära. Det är just sådana åtgärder som behandlas i skatteutskottets betänkande nr 44, och jag skall kommentera några av dessa åtgärder, som kanske egentligen är av det slaget att vi inte skulle ha velat ha dem men som är nödvändiga för att minska underskotten i budgeten och bytesbalansen. Man skulle i vissa fall nästan vilja uttala sig ungefär som biskop Brask en gång i tiden gjorde.

Först till frågan om reseavdragen. Självfallet är det ingen populär åtgärd som man här föreslår, nämligen den att man tar bort rätten att göra avdrag för de första 1 000 kronorna på resor till och från arbetet. Men låt mig påminna om att förslaget också innehåller en andra del som vi är överens om, nämligen att gränsen för tidsvinsten skall sättas vid två timmar i stället för vid en och en halv timme. Det kan ha en viss betydelse bl. a. när det gäller benägenheten att gå över från att använda den egna bilen till att använda sig av kollektivtrafiken. Men det må väl ändå sägas vara en lovlig gärning.

Jag kan inte låta bli att konstatera att reseavdraget ändå får något slags fördelningspolitisk effekt. Socialdemokraterna har alltid angripit just avdragen därför att de verkar snedvridande, och en minskning av avdragen får naturligtvis samma effekt. För den som har 85-procentig marginalskatt och som alltså har en inkomst som ligger över 192 000 kr. betyder det här ett bortfall efter skatt på 850 kr. För den som har 50 000 kr. i årsinkomst kostar det i realiteten inte mer än 400 kr.

När det sedan gäller att stimulera till skogsavverkningar, något som vi kanske inte varit helt överens om, så vill jag framhålla att det är riktigt att vi tidigare har avvisat förslag i den här riktningen. Men när vi nu godtar och även lägger fram förslag på det här området, så är det för att vi i avvaktan på vad virkesförsörjningsutredningen har att säga vill göra ett försök till stimulanser i den här vägen. Det är då meningen att rätten till avdrag på 3 resp. 5 % för skogsägarna när det gäller avverkningarna skall vara en "morot" för att de skall avverka mera. Genom att vi finansierar det här medelst en höjning av skogsvårdsavgiften från 0,3 till 0,6 % blir det skogsägarna själva som får betala den här åtgärden. Om den inte skulle få någon effekt blir det – som Curt Boström var inne på – bara staten som tjänar på det här. Om vi inte får en ökad avverkning, kommer det heller inte att gå åt så mycket av stimulanspengarna. Däremot kommer skogsvårdsavgiften att flyta in.

Automatiskt kommer jag då in på frågan om skogsvårdsavgiftens storlek, där socialdemokraterna har föreslagit 1 %. Socialdemokraternas förslag beträffande en skärpning av förmögenhetsskatten är ett förslag som tidigare

behandlats i riksdagen. Man håller fast vid förslaget om höjning och skärpning av skogsvårdsavgiften samt av förmögenhetsbeskattningen, trots att man egentligen borde vara medveten om att de taxeringshöjningar på fastigheter som vi har fått har medfört att det för många bondeskogsägare och jordbrukare har blivit ytterligt svårt, med tanke på det nya taxeringsvärdet, att klara ökningen av skogsvårdsavgiften från 0,3 till 0,6 %. Redan den höjningen kommer att bli mycket kännbar.

Den som har någon kontakt med skogsbrukare känner till att dessa har mycket stora bekymmer. De vet inte hur de skall klara av allt detta. På samma sätt förhåller det sig när det gäller taxeringen av jordbruksfastigheter.

Som bekant kommer regeringen den här veckan att lägga fram en proposition om en speciell behandling av den i jordbruksfastigheter bundna förmögenheten. Om inget görs hamnar man i en ohållbar situation när det gäller förmögenhetsbeskattningen kontra den nya fastighetstaxeringen.

Det finns naturligtvis ytterligare saker i betänkandet som skulle kunna kommenteras. För min del hade jag tänkt att något kommentera sparandet, men detta har diskuterats så utförligt att jag avstår. Därför tänker jag endast tillåta mig att kommentera oljeprishöjningen som utskottet är enigt om. Den får ses som ett led i strävandena att stimulera fram andra, alternativa energikällor. Man kan få inhemska energikällor och på det sättet minska oljeberoendet och inköpen av olja. Därmed skulle man bidra till en positiv utveckling av bytesbalansen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande.

Anf. 101 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! I mitt tidigare anförande angav jag några av de punkter där uppgörelsen mellan mittenpartierna och socialdemokraterna avviker från det förslag som regeringen den 26 mars lämnade till socialdemokraterna under de överläggningar som då pågick.

Jag vill passa på att vända mig till Erik Wärnberg och försöka få bort en viss mytbildning, bl. a. detta att den enda skillnaden skulle vara att man gör ett uppskov med reformen ett år. Detta är helt felaktigt. Tage Sundkvist sade att exakt den skrivning som utformats i regeringsförslaget den 26 mars också finns i uppgörelsen mellan mittenpartierna och socialdemokraterna. Så förhåller det sig inte.

Den 26 mars gjordes först konstaterandet att möjligheten till en viss begränsning av underskottsavdragen för inkomståret 1983 skulle snabbutredas. En modell presenterades som skulle kunna vara tänkbar, men även många andra modeller kunde vara tänkbara. Det stod fullkomligt klart att det inte var fråga om någon bindning eller några utfästelser. För att klara ut den här saken vill jag citera vad som sades i det bud som lämnades till socialdemokraterna:

”Det bör understrykas, att regeringen inte på förhand binder sig för att den skisserade avdragsbegränsningen kan genomföras. Någon begränsning med

verkan redan för 1982 års inkomster är inte heller möjlig att införa, bl. a. med hänsyn till förbudet mot retroaktivt verkande skattelagstiftning. Även om det blir fråga om en snabbtredning som genomförs måste den innebära en sakprövning av de svårigheter som föreligger. Man kan här peka t. ex. på det förhållandet att reglerna om vad som skall behandlas som olika förvärvskällor i dag är tillkomna mot bakgrund av att kvittning av underskott normalt får ske. Om nu kvittningen begränsas kan förvärvskällereglerna i vissa fall komma att ge ett oskäligt resultat.”

Det finns f. ö. mer tal om begränsningar.

I en PM som distribuerats från budgetdepartementet till samtliga statsråd skrev man bl. a. följande: Men regeringen är inte beredd att på förhand binda sig för att det går att hitta en acceptabel lösning på detta problem isolerat.

Detta är alltså citerade fakta från de handlingar som regeringen överlämnade till socialdemokraterna. När det gäller avdragen liksom beträffande inflationsskyddet och andra punkter är det väsentliga skillnader mellan det förslag som trepartiregeringen var enig om den 26 mars och den principskiss till uppgörelse mellan socialdemokraterna och mittenpartierna som nu har presenterats.

Jag har också konstaterat att lösligheten i budget- och ekonomiministerns tidigare anförande ger längre fram ett mycket stort spelrum för diskussioner mellan mittenpartierna och socialdemokraterna. Kommer man inte överens, blir det inte heller någon uppgörelse i marginalskattefrågan, vilket Erik Wärnberg har gett klart besked om.

Herr talman! Detta har vi konstaterat i dag, och det tycker jag är rätt väsentligt.

Anf. 102 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag måste vända mig till Tage Sundkvist. Han kom in på reseavdragen, och det finns väl anledning att något beröra den saken.

Tage Sundkvist började med att låta oss förstå att han tänkte på biskop Brask's ord: "Härtill är jag nödd och tvungen." Men, snälla Tage Sundkvist, fr. o. m. i dag är ni befriade från moderaterna i regeringen, och därför behöver ni inte vara nödda och tvungna längre.

I ärlighetens namn: När det gäller de här reseavdragen drabbas väl även låginkomsttagare inom centerpartiet? Jag trodde att centerpartiet, i varje fall med den tidigare förda politiken i vissa avseenden, skulle föreslå andra ändringar för att rensa i skattesystemet än att ta reseavdragen ifrån lönarbetare, småbönder, småbrukare m. fl. De egna företagen kan ju utnyttja systemet ändå. Det måste väl ändå finnas avsevärt mer angelägna områden även för en centerpartist att angripa än reseavdragen upp till 1 000 kr.?

Tage Sundkvist tog upp den fördelningspolitiska effekten. Jag fick nästan för mig att det var skämtsamt. I vart fall tycker jag att det kändes så. Han pratade om höginkomsttagarna, som naturligtvis får större skattebelastning i och med att de inte får göra avdrag för de första 1 000 kronorna i motsats till

de vanliga industriarbetarna. Ja, det rör sig naturligtvis i Tage Sundkvists exempel om 800 kr. som höginkomsttagaren får i ökad skatt jämfört med industriarbetarens 500 kr. Men höginkomsttagaren har ju – det är i vart fall min erfarenhet – avsevärt högre rescavdrag än 1 000 kr. Den vanlige industriarbetaren har däremot, som Bo Lundgren tidigare pratade om, bara kostnader för 70-kort eller liknande.

Om man vill föra ett fördelningspolitiskt resonemang vore det, Tage Sundkvist, avsevärt bättre om centerpartiet anslöt sig till vpk:s tankegångar om att avskaffa rätten till avdrag från inkomsten och omvandla avdraget till en skattereduktion.

Anf. 103 CURT BOSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vi har, Tage Sundkvist, fört fram en lång rad skatte- och ekonomisk-politiska förslag i syfte att förstärka det här landets ekonomi, men de har avslagits. Anledningen till att vi går emot förslaget om att begränsa avdragen för resor är att vi menar att det innebär en orättvis fördelningspolitik. Det drabbar löntagarna, och det rör sig om rätt stora belopp. Det är fråga om, som jag sagt tidigare, ca 1.7 miljarder.

Man kan fråga sig, Tage Sundkvist, varför ni inte går med på vårt förslag om att skärpa förmögenhetsskatten. Det är också ett förslag i syfte att förstärka landets ekonomi, men där säger ni nej.

När det gäller det extra stimulansavdraget vid avverkning vill jag säga: Det förslag som folkpartiregeringen lade fram och som vi behandlade 1978/79 skulle också finansieras genom skogsvårdsavgifter. Då var vi överens om att detta inte alls skulle kunna påverka avverkningsintensiteten. Och vi tror fortfarande att det är så – det kan inte innebära någon förändring i det avseendet.

Tage Sundkvist säger: Om inte pengarna används så finns de ju kvar. Ja, de som redan planerat sin avverkning kan tillgodogöra sig pengarna. Det blir således en utgift för staten, men inte i det syfte som vi uttalat, att höja avverkningsnivån.

Beträffande skogsvårdsavgiften och finansieringen av åtgärderna skulle jag vilja föreslå Tage Sundkvist att studera jordbruksutskottets betänkande 25, som vi har på våra bänkar. Där framgår det att vi föreslagit en lång rad åtgärder som syftar till att omfördela de slantar som vi tar in via skogsvårdsavgifter till ekonomiskt svaga skogsägare. Det är fråga om en rättvis omfördelning. På flera punkter går vi in med speciella insatser för att hjälpa de ekonomiskt svaga skogsägarna att avverka sina skogar och få någon form av rotnetto av det.

Tage Sundkvist sade avslutningsvis att svårigheterna när det gällde de höjda taxeringsvärdena skulle leda till en proposition med förslag till mera generösa kapitalbeskattningsregler. Jag skulle vilja säga att de regler som i dag gäller är oerhört generösa. Jag kan inte se att det finns något som helst fog för att gå in och ytterligare begränsa kapitalägarnas insatser för att betala sin skatt.

Nr 132

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

Anf. 104 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Om jag tidigare var på vippen att citera biskop Brask "Härtill är jag nödd och tvungen" så skall jag nu fortsätta att göra det. Jag gjorde det mot bakgrund av den ekonomiska situation vi har.

Vi har ett budgetunderskott för det budgetår som snart börjar som, gissar jag, ligger någonstans på 70–75 miljarder kronor. Under förra året tvingades vi utomlands låna upp 22 miljarder. Summan i år blir väl ungefär densamma.

Om vi vill ha rätsida på svensk ekonomi kommer Sveriges riksdagsmän få lov att många gånger säga sig själva: Här till är jag nödd och tvungen. Jag tror säkert att vi kommer att få svälja betydligt bespare piller än det vi sväljer när vi nu tar bort den första tusenlappen på reseavdragen.

När det gäller frågan om den skärpta förmögenhetsbeskattningen och skogsvårdsavgifterna tror jag socialdemokraterna gör misstaget att följa upp gamla motioner, som byggde på de gamla taxeringsvärdena. Jag har under debattens gång fått en uppgift om att ett helt vanligt familjejordbruk, som 1979 hade en skogsvårdsavgift på 185 kr., med regeringens förslag till höjning av skogsvårdsavgiften och det nya taxeringsvärdet får en skogsvårdsavgift på 4 620 kr. Med socialdemokraternas förslag skulle man få en skogsvårdsavgift på 7 770 kr.

Jag har tillräckligt stor kunnsighet och erfarenhet av jord- och skogsbruk för att ställa mig frågan, varifrån det jordbruket skall ta pengarna till den avgiften.

Anf. 105 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Bara några ord i all korthet till Tage Sundkvist, som trots att tyrannen inte längre finns kvar känner sig nödd och tvungen och framhärdar med att vi måste öka intäkterna till staten. Ta då bort indexregleringen i stället för att minska reseavdragen, vilket kommer att drabba vanliga jobbare! Där har ni sju miljarder. Det är mångfalt mer än det är fråga om när det gäller reseavdragen.

Eller ta i stället och sanera i avdragsdjungeln! Om ni vill ha till stånd fördelningspolitiska effekter, som Tage Sundkvist sade i sitt första anförande, finns det verkligen andra avdrag att ta bort än jobbarnas reseavdrag – jag tänker på avdragen för lyxkonsumtion och lyxboende.

Anf. 106 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Tage Sundkvist sade i sitt huvudanförande att den skrivning som finns i uppgörelsen mellan mittenpartierna och socialdemokraterna om avdragsbegränsningar var exakt den som fanns i förslaget från alla tre partierna i regeringen den 27 mars. Jag visade genom citat att så inte är fallet.

Jag tolkar Tage Sundkvists tystnad i föregående replik så att han accepterar mitt resonemang och medger den skillnad som föreligger – i regeringsförslaget fanns ingen bindning till avdragsbegränsningen, men i den uppgörelse som träffats finns det en sådan bindning.

Anf. 107 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Jag har haft tillgång till både det förslag som regeringen utarbetade inför överläggningen med socialdemokraterna och det dokument som avgavs efter förhandlingarna mellan mittenpartierna och socialdemokraterna. När det gäller underskottsavdragen har man enat sig exakt om den skrivning som regeringen hade kommit fram till.

Anf. 108 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I proposition 118 om ekonomisk-politiska åtgärder föreslås stimulansåtgärder för att öka avverkningen i det enskilda skogsbruket. I vår motion påpekar vi det osäkra i att de nu föreslagna åtgärderna kommer att förbättra situationen, likaså att ett system med en mängd bidrag eller subventioner för att förmå skogsägarna att avverka av många människor uppfattas mer eller mindre som en form av mutor till skogsägarna. Ägandet av skogstillgångar måste förenas med krav på en riktig skötsel. Däri ingår självfallet att man bör avverka den årliga tillväxten.

I vår motion har vi ändå accepterat de föreslagna åtgärderna, om än med stor tvekan – eller med andra ord under protest. Jag skall här motivera varför detta ställningstagande ändå har gjorts.

Alla är överens om att skogsindustrins exportmöjligheter inte kunnat tas till vara på grund av virkesbrist. Detta medför ett inkomstbortfall både för landet och naturligtvis för de människor som mister sina jobb. Ett av de tyngre skälen för att acceptera åtgärderna var att rädda de nedläggningshotade enheterna vid NCB och jobben för de anställda vid dess fabriker.

Vi har tidigare här i dag behandlat NCB-frågan. Här vann oppositionen när det gällde Hörneforsfabriken att den får en frist till hösten, då dess öde återigen skall avgöras i riksdagen. Man får väl ändå ha den förhoppningen att även de andra enheterna skall få en rimlig chans att undvika nedläggningar. Virkesförsörjningen kommer här att spela en betydande roll, kanske den avgörande, om sysselsättningen skall räddas och fabrikerens fortsatta existens säkras.

Det finns således mycket starka betänkligheter mot de avdrag som här föreslås. Men vad är alternativet för att få en som man hoppas snabb förändring vad gäller virkesförsörjningen? Förhoppningsvis blir det ändrade politiska förhållanden här i kammaren inom en snar framtid, vilket bör medföra att andra och rättvisare åtgärder kan sättas in. Ett annat skäl till att vi kunde acceptera stimulansåtgärderna var att de föreslagna åtgärderna finansieras genom avgifter på skogsbruket. Det blir sålunda en omfördelning inom näringen.

Vi har i några motioner ställt förslag om åtgärder för att förbättra situationen på virkesförsörjningens område, men dessa har verkningar på lång sikt. Vi anser också att regeringen bör överväga frågan om en översyn av skogsvårdslagen.

De problem som i dag råder borde inte förekomma, om en effektiv skogsvårdslag fanns och om tillsynen av lagens efterlevnad fungerade. Rådde ett sådant förhållande, skulle en jämn ström av råvara tillföras våra

industrier. Det är bara att konstatera att så inte är fallet i dag.

Då det gäller vårt förslag att regeringen bör överväga att se över skogsvårdslagen i vad avser möjlighet att styra avverkningen – alltså en skärpning i detta avseende – har såväl utskottsmajoriteten som socialdemokraterna i sin reservation yrkat avslag. I jordbruksutskottets betänkande nr 25, som senare skall behandlas, har socialdemokraterna reserverat sig för en ändring i skogsvårdslagen som i stort sett har samma syfte som vårt krav. Är det skilda uppfattningar som redovisas, eller är det den allmänna röran av motioner som behandlas i olika utskott som är orsaken? Eller har ett fel begåtts, så att yrkandet felaktigt har behandlats i skatteutskottet? Eftersom kravet återkommer i ett senare betänkande vill vi medverka till att spara tid, och därför tar vi inte dubbla voteringar. Jag har således inget yrkande om bifall till yrkande 7 i motion 2038.

I betänkandet behandlas också motionsförslag om en höjning av skogsvårdsavgiften. Med utskottets förslag finns det tre bud. Utskottet föreslår en höjning till 6 %, i vår motion har vi föreslagit en höjning till 7 %, och socialdemokraterna föreslår 1 %. Här kan vi ansluta oss till reservation 3, då den mer än väl tillgodoser vårt yrkande i motion 294.

Herr talman! Här behandlas också en motion om produktionsavgifter vid äldre vattenkraftverk. I motionen påtalas de stora s. k. övervinster som i dag görs vid de äldre vattenkraftverken. Dessa s. k. övervinster blev mycket omnämnda i debatten som föregick folkomröstningen om kärnkraft, och enligt vad vi förstår rådde det en stor enighet om att de i en eller annan form skulle dras in. Vi har tyckt det vara lämpligt att använda dessa medel för investeringar i våra basindustrier, först och främst i skogs- och malminäringen. Nu finns ju dessa kraftverk framför allt i skogslänen, i norra delen av landet, och det skulle alltså innebära att dessa vinster återgick till dessa regioner. Det är också där de största problemen råder i vad gäller brist på sysselsättning och investeringar för att förädla råvarutillgångarna. Här ligger också det väsentliga i vårt förslag, nämligen att dessa vinster skall återgå till berörda regioner och att medlen administreras regionalt.

Nu säger utskottet att en översyn och utredning beträffande dessa övervinster pågår, varmed motionen avstyrks. Men enligt vad vi kan se gäller detta åtgärder inom energibeskattningsens ram, och sålunda kommer inte de förslag vi har framställt att utredas. Här är det inte heller fråga om skatter utan om avgifter.

Naturligtvis är vi beredda att ta en diskussion t. ex. om avgifternas storlek, och det säger vi också i motionen. Också andra ändringar kan tänkas. Men huvudsyftet med vår motion är att dessa avgifter hör tas ut och att medlen skall gå dels till en central fond, dels till regionala fonder samt användas för investeringar i våra basnäringar i syfte att öka vidareförädlingen. Vi begär således ett förslag av regeringen i enlighet med dessa principer. Vi kan inte se att det önskemålet är tillgodosett genom vad utskottet skriver, och därför yrkar jag bifall till motion 1100.

Anf. 109 GRETHE LUNDBLAD (s):

Nr 132

Ondsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

Herr talman! Nu skall vi börja diskutera statsfinanser och prispolitik. Regeringsförslaget om de ekonomisk-politiska åtgärderna talar trots sin kortfattade form ett mycket klart språk. Trots löften om förbättring i ekonomi, prisutveckling, produktion och utlandshandel vid valet 1979, ger faktiskt den proposition vi behandlar i dag besked om att regeringen misslyckats med inflationsbekämpningen, att regeringen misslyckats med att bromsa underskottet i bytesbalansen och att regeringen har misslyckats med att få ned budgetunderskottet. Med hjälp av förslagen i denna proposition skall vi alltså nu försöka komma till rätta med det hela.

När regeringen nu skall angripa dessa problem ger man sig främst på att försvåra ett tillfredsställande av människors mest grundläggande behov: mat, bostad, resa till och från arbetet och kanske hjälp vid ohälsa och ålderdom. Det finns inte några särskilda förslag om att ingripa mot spekulation, skattefusk eller mot höga inkomsttagare med låga skatter. Dessa frågor vill man ge sig bättre tid med att förbereda, de skall utredas länge och väl.

Jag vill ändå uttrycka det glädjande i att två av de borgerliga partierna nu vill ta itu med skatteproblemen, inte bara marginalskattesänkningar, utan även begränsningar i andra frågor på skatteområdet.

När man talar om att dämpa konsumtionen, som flera har gjort i dag, inriktar man sig tyvärr främst mot livsmedelsförbrukningen. I jordbruksutskottets betänkande nr 26 uttalas en oro för följderna för konsumenterna och producenterna, vilkas förhållanden är mycket olika.

Regeringsförslaget innehåller en minskning av subventionerna på baslivsmedel. Det gäller dels 300 miljoner som skall tas bort den 1 oktober 1981, dels 200 miljoner den 1 januari 1982, allt räknat per helt år. Ett slopande av subventioner som har tillkommit för att hindra prisökningar måste i nuvarande tider, med snabb inflation, bli som att ta bort ett glöd för att i stället tända ett ännu större bål. Det kommer naturligtvis att leda till ännu större inflationspåverkan.

Så sent som 1980 beslöt den borgerliga regeringen att helt subventionera bort prisökning på baslivsmedel per den 1 juli 1980 för att underlätta löneavtalen våren 1980. Med dagens beslut kommer de borgerliga partierna per den 1 januari 1982, dvs. bara 18 månader senare, att ha borttagit subventioner med nästan exakt samma belopp som man skulle underlätta löneförhandlingarna med. Så gick det alltså med det löftet.

Hur skall det nu bli i framtiden? Vi socialdemokrater har uttryckt tvekan inför att röra livsmedelssubventionerna innan hela prisbilden blivit klargjord för oss. Det finns en skrivning i finansutskottets betänkande som får vårt framtida prisläge på baslivsmedel att framstå som mycket osäkert. Finansutskottets majoritet säger nämligen på s. 13 bl. a.:

”Minskningen av livsmedels- och bostadssubventionerna bör ses som ett led i en medveten, nödvändig strävan att avlasta statsbudgeten en del av de mycket stora inkomsttransfereringar av generell karaktär som belastar budgeten. Skall strävandena att begränsa budgetunderskottet bli effektiva krävs enligt utskottets mening ytterligare steg i denna riktning.”

Jag har ute i landet på möten inför jordbrukare hört framstående centerpartister mycket bestämt utlova att det nu inte skall bli fler minskningar av subventionerna. Därför vill jag här ställa frågan: Tänker de båda i dagens regering ingående partierna fortsätta på den inslagna vägen med att minska på subventionerna på baslivsmedel, eller vilka andra stora transfereringar skall drabbas? Eller skall man inte minska mer på subventionerna?

Varje halvår har vi återkommande öknings av livsmedelspriserna på grund av inflationskompensationen till jordbrukarna. Man måste därför fråga: Tänker de borgerliga partierna ytterligare öka priserna på våra baslivsmedel utöver de vanliga halvårsvisa ökningarna? På fyra år har matpriserna ökat med 56 %. Bara på de senaste månaderna har priserna på baslivsmedel ökat med 10 %. Det skulle därför vara mycket intressant för konsumenterna att få ett svar på denna fråga.

Vi socialdemokrater har sagt att vi vill ha möjlighet att bedöma subventionerna som ett led i hela vår prisregleringspolitik när vi behandlar proposition 190, som nyss har anlänt till riksdagen och som handlar om jordbruksavtalet. Vi anser att beslut om subventionerna bör fattas först i samband med behandlingen av denna proposition. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen vid jordbruksutskottets betänkande 26.

Anf. 110 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag skall också begränsa mitt inlägg till frågan om de minskade livsmedelssubventionerna, som tas upp i jordbruksutskottets betänkande.

På löpande band genomdriver nu den borgerliga regeringen hänsynslöst de besparingsåtgärder som aviserades i den s. k. besparingspropositionen som presenterades i november förra året.

Det är betecknande för den borgerliga regeringens handläggning av frågor, att riksdagen nu tvingas ta ställning till ytterligare slopade livsmedelssubventioner och att detta skall ske innan riksdagen fått ta del av det nya jordbruksavtalet. Så långt är det väl klart att detta avtal kommer att innebära kraftiga prishöjningar på livsmedel och främst baslivsmedel, men hur stora prishöjningar som föranleds av överenskommelsen vet vi fortfarande inte. Borde inte regeringen komma med sina propositioner i rätt ordning? I det här fallet borde riksdagen först ha tagit ställning till jordbruksavtalets innebörd, innan förslaget om slopade livsmedelssubventioner förelades riksdagen. Eller anser regeringen att jordbruksavtalet och slopade livsmedelssubventioner inte har något samband?

I tidningen Land, som är jordbrukarnas tidning, sägs att det nu är bäddat för rekordstora prishöjningar på livsmedel. Enligt tidningens beräkningar kommer konsumenternas utgifter för livsmedel under ett år att öka med 6 kanske 7 miljarder kronor. Som jämförelse kan nämnas att hela årskostnaden för de livsmedel som ligger inom jordbruksprisregleringen – bl. a. bröd, mjölk, kött och matfett – f. n. uppgår till 32,5 miljarder kronor. Detta betyder sammantaget en ytterligare höjning – när det gäller baslivsmedlen på

20 % som skall läggas till de 11 % som livsmedlen tidigare har höjts med från den 1 januari i år.

En stor del, eller över 2 miljarder, av de ökade konsumentutgifterna går direkt till staten, dels genom ökade mervärdeskatteinkomster, dels genom de minskade subventionerna.

Vänsterpartiet kommunisterna har fört upprepade kampanjer, med stora framgångar, på kravet Bort med moms på maten. Vi har gjort det därför att vi anser det vara ett orättfärdigt system att man belägger maten, som människor måste ha för att överleva, med en extra beskattning.

Det är ett osunt system att konsumenterna skulle vara med och sanera statens finanser genom extra skatt på maten. Momseffekten blir dessutom en faktor som spelar en allt större roll – den procentuella momsen innebär ju att staten får allt större skatteintäkter från livsmedelsområdet när priserna höjs. Konsumenterna får i verkligheten betala tillbaka mera än de tidigare gjort, eftersom momsen höjs sedan subventionerna infördes. Och nu skall de betala också den delen.

Nu har vi fått ökat stöd för vårt krav, både från jordbrukarhåll och från köpmännen i livsmedelsbranschen. De har insett att detta är en svångremspolitik som för deras del kommer att få katastrofala följder, i och med att den får ofrånkomliga konsekvenser för konsumtionsutvecklingen.

Statens pris- och kartellnämnd har vid gjorda undersökningar konstaterat att det skett en omfördelning av konsumtionen under årets första månader. Bl. a. märks ett köpmotstånd mot kött och charkuterivaror. Det är ett köpmotstånd som kommer att öka i takt med att hushållens ekonomiska utrymme krymper – 8 % enligt vad som redovisats i Aktuellt i kväll. Överskottet av kött börjar nu bli så stort att man planerar för en köttrea under hösten. Men en realisation på kött en gång om året löser inte matproblemen för dem som inte har något överskott i hushållskassan att köpa för och för dem som tvingas planera sin ekonomi för varje avlöning för att få debet och kredit att gå ihop.

Sverige har redan förut ett stort överskott av kött och spannmål som exporteras, och det låter naturligtvis bra – det är ju genom ökad export som vi skall klara krisen, det har vi hört. Men nu är det så att världsmarknadspriserna på kött och spannmål ligger lägre än de svenska priserna, vilket innebär att exporten får subventioneras. Den svenske löntagaren får med skattepengar subventionera export av en vara som han själv inte har råd att köpa och äta. Det kan inte vara riktigt att svenska konsumenter skall stödja en jordbruksproduktion för utländsk konsumtion som bara innebär ökade förluster. Borde inte de pengarna användas för att subventionera de svenska konsumenterna, som gärna ser litet mera kött på sin matsedel?

Nuvarande jordbruksministern Anders Dahlgren sade så sent som förra året i ett tal: Motiven för att subventionera livsmedlen är lika viktiga i dag som då subventionerna infördes. Nu bör de inte minskas ytterligare. Livsmedelssubventionerna infördes för att regering och riksdag ville dämpa höjningen av livsmedelspriserna. Stor försörjningsbörda eller låga inkomster skall inte hindra människor att ha en bra matstandard. Detsamma gäller för

Nr 132

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

kroppsarbetare som behöver många kalorier.

Detta sade jordbruksministern förra året. Men nu är samme jordbruksminister beredd att svälja både slopade livsmedelssubventioner och prishöjningar, som kommer att leda till en minskad konsumtion av jordbrukets produkter just för dem som han förra året sade sig värna om – de med stor försörjningsbörd eller med låga inkomster. Där tycks vi ändå vara överens – inte ens moderaterna har kunnat bestrida att höjda livsmedelspriser hårdast drabbar de ekonomiskt sämst ställda i samhället. Det gäller exempelvis pensionärer, som sett sin köpkraft urholkas genom ändrade beräkningsgrunder för basbeloppet. Det gäller de löntagare som parallellt med höjda livsmedelspriser har drabbats av sänkta reallöner under de senaste åren, vilket fått dubbel effekt för minskningen av köpkraften.

Det är obestridligt att de som har en liten inkomst tvingas använda en större andel av sina samlade inkomster till inköp av mat. Och för många familjer är matkontot den enda post i en hushållsbudget som är rörlig. Fasta utgifter som hyran, som också är en dryg post, måste betalas. Detta går ut över maten, som blir den restpost som är kvar när övriga utgifter är betalda. Och koststandarden blir vad som bestäms av ekonomin. Risken är nu stor att matstandarden blir sämre i takt med prisökningen på livsmedel. Många småbrukare hör också till de konsumenter som får dra åt svångremmen och som inte har något ekonomiskt utrymme som kan betecknas som för stor köpkraft.

Är det inte dags för vår jordbruksminister och andra i regeringen att börja lyssna, om inte på vänsterpartiet kommunisterna så på den samlade jordbruksrörelsen och köpmännens krav på åtminstone en differentierad mervärdesskatt på livsmedel eller subventioner i samma omfattning som kan styras till de baslivsmedel som är nödvändiga för livets uppehälle? Vpk kommer att stödja varje förslag med en sådan inriktning, men vi kan inte stödja det förslag som nu föreligger.

Herr talman! Vpk har inget särskilt yrkande, men vi yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen som bifogats jordbruksutskottets betänkande.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 111 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Efter att ha lyssnat till de två senaste talarna får man lätt intrycket att svenska folket sitter och gråter vid tomma kylskåp. Det skulle naturligtvis vara väldigt tråkigt om det vore på det sättet. Men jag är rädd att både Grethe Lundblad och Karin Nordlander alltför lätt faller in i den litet förenklade jargongen, att bostad och mat helst inte får kosta någonting, utan man skall få använda sina pengar till helt andra saker. Den statistik jag har tagit del av när det gäller efterfrågan under den här vintern på sportartiklar, utrustning för vintersemester och utlandsresor tyder inte på att det skulle vara så förfärligt illa ställt i fråga om hushållets ekonomi.

Det är emellertid rätt illa ställt med det statliga hushållets ekonomi, och när jag nu skall kommentera den del av besparingsprogrammet som rör jordbruksutskottet måste jag därför säga att utskottet anser att förslaget är välkommet. De svaga regeringar vi haft under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet, regeringar som inte hade någon majoritet alls eller vågmästarr regeringar, och därefter de regeringar med liten majoritet i riksdagen som vi haft sedan 1976, har ju medverkat till att vi beviljat oss själva en rad förmåner, en mycket hög standard och – det vill jag gärna säga – också en i långa stycken hög livskvalitet. Men med de svaga majoriteter eller de jämviktslägen som vi haft i våra regeringar har ingen riktigt velat stå upp och tala om, att de här förmånerna verkligen också kostar ganska mycket och att någon måste betala för dem. När regeringen nu med den här propositionen går in på en bit av ett sparprogram, som sannerligen inte alls löser alla våra problem utan bara en liten del av dem, så har jordbruksutskottets majoritet för sin del inte kunnat gå emot detta.

Jag vill i det sammanhanget tillägga att jag gärna instämmer med de talare som tidigare i dag pekat på det förhållandet att en marginalskattereform inte på något sätt är det universalmedel som plötsligt skulle helt förändra vår ekonomiska situation. Av diskussionen under de senaste dagarna har man lätt kunnat få intrycket att om några höginkomsttagare fick lägre marginalskatt, så skulle detta helt plötsligt påverka hela vår ekonomiska situation, vårt budgetunderskott, vår valutabalans och allt sådant. Tyvärr är detta inte fallet, och jag tycker att det är bra att några talare i någon mån har fört tillbaka detta resonemang till den nivå där det hör hemma. Jag vill också tillägga att en viss tidsförskjutning för en sådan här reform i varje fall inte kan vara helt avgörande för den svenska ekonomin.

Nu går man med det här förslaget in på ett visst saneringsprogram, och jordbruksutskottet tillstyrker detta. Vi finner från de synpunkter utskottet har att företräda anledning fästa uppmärksamheten på att produktionsutvecklingen inom vårt jordbruk under senare år gradvis har anpassats till ett avsättningsutrymme där livsmedelssubventionerna spelar en icke obetydlig roll. Utskottet utgår från att man från regeringens och berörda myndigheters sida med uppmärksamhet följer utvecklingen och noggrant beaktar följderna för såväl producenter som konsumenter av vidtagna och förordade minskningar av livsmedelssubventioneringen.

Jag vill gärna instämma i det resonemang som jordbruksministern har fört med anledning av frågor som ställts av tidigare talare, i vilket han sagt att det nu får vara slut med prutningarna på livsmedelssubventionerna. Jag vill dock säga att livsmedelssubventionernas totala nivå, efter de prutningar som nu föreslås, endast är 6 % lägre än den var i februari 1980. Jag tycker att det är ganska mycket, och man kan tycka vad man vill om det, men jämfört med nivån för februari 1980 blir inte ändringen större än så efter de föreslagna prutningarna.

Jag vill gärna medge att det är mycket välkommet att man på samma gång kompenserar dem som mest drabbas av denna prutning. Man får t. ex. inte röra subventionerna på mjölken, och man kompenserar barnfamiljerna

genom barnbidragen. Dessutom anser jag att utskottets skrivning liksom jordbruksministerns antydning, som jag tidigare nämnde, ger en vink om att här får vi stoppa prutningen. Jag tillåter mig säga att det finns anledning att hoppas att det efter de senaste dagarnas händelser finns bättre förutsättningar för att bibehålla livsmedelssubventionerna på den nivå där de kommer att stanna efter denna prutning.

Låt mig säga att jordbrukets situation naturligtvis är mycket känslig när det gäller nivån på livsmedelssubventionerna. Statistiken visar de senaste dagarna att det i år redan inträffat en konsumtionsminskning av fläsk med 4 % och av kött med 8 %. Det är ett förhållande som i högre grad drabbar producenterna än konsumenterna. Det är inte, som Karin Nordlander här försöker göra gällande, konsumenterna som får bära kostnaderna av en eventuell export, utan det är producenterna som får bära de kostnaderna när det gäller den animaliska produktionen. Det är nog betydligt lättare för konsumenterna att i någon mån anpassa sin efterfrågan till den aktuella prisnivån än vad det är för producenterna att plötsligt lägga om en produktion, för vilken man redan gjort investeringar och där man redan är inne i ett program som inte går att avbryta utan vidare. Det är en situation som kan bli ganska allvarlig för jordbruket.

Jag har erfarit den här veckan vid ett symposium – Jordbrukets utredningsinstitut hade tagit fram uppgifterna – att om en jordbrukare är beredd att själv satsa – eller kan skaffa – 650 000 kr., för vilka han inte kräver någon förräntning, och om han är beredd att arbeta 3 000 timmar, kan han räkna med att få 30 000 kr. i årslön. Det innebär alltså 10 kr. i timmen. Om han behöver låna någon del av de 650 000 kronorna, vilket ju är det normala förhållandet, och skulle vara så lycklig att han har 450 000 kr., är det lätt att räkna ut att han med ett lån på 200 000 kr. får se hela intäkten på 30 000 kr. försvinna i räntekostnader. Detta är förklaringen till att Sverige har de lägsta livsmedelskostnaderna i världen.

Jag har nämnt tidigare här i kammaren, och tillåter mig upprepa det, att den enda metoden för att få ett jämförbart mått på livsmedelskostnaderna är att räkna ut hur lång tid en industriarbetare i genomsnitt måste arbeta för att tjäna in kostnaderna för en dagsranson åt en fullvuxen person. En riklig sådan dagsranson kostar i arbetsinsats för denne industriarbetare ungefär en halv timme. Jag kan gärna hålla med Karin Nordlander och Grethe Lundblad om att det säkert kan uppfattas som dyrt och att det är mycket pengar för konsumenten. Men jag kan inte så lättvindigt som de låta skuldbördan ramla över på jordbruket. Av denna halvtimme är det nämligen endast 20 %, ungefär 7 minuter, som hamnar i råvaruledet. Av dessa 7 minuter är det endast 20 % som hamnar hos jordbrukaren såsom arbetslön. En minut och 25 sekunder kostar det den svenske industriarbetaren att tjäna in jordbrukarnas arbetslön för en dagsranson till en fullvuxen person. Det är det som är förklaringen till att lönen blir 0 för jordbrukaren. Jag vet inte om man skall skratta eller gråta när man i dagarna upplever hur vissa grupper i vårt land går in i en arbetskonflikt, trots att de har en månadslön som är högre än i många fall jordbrukarens årslön. Men vi har ju den ordningen att jordbruket alltid

genom en tvångslag får ta sina villkor.

Jag vill avrunda med att säga att det finns en offervilja och en solidaritet i jordbrukarkåren, och den är beredd att ställa upp för sin andel i besparingsprogrammet. Det är också anledningen till att jordbruksutskottet har kunnat tillstyrka föreliggande proposition i den del som berör utskottet. Reservanterna vill ha ett uppskov med ställningstagandet, så att detta skulle ske först i samband med behandlingen av jordbrukspropositionen. Innehållet i jordbrukspropositionen är känt – detta kan man alltså ta del av när man skall göra sitt ställningstagande. Men det handlar egentligen här inte om ett uppskov. Om den goda viljan hade funnits hos dem som föreslår att vi skall slippa pruta på livsmedelssubventionerna, så skulle jag ha förväntat mig att man hade redovisat de resurser som behövs. Men så länge man inte redovisat resurserna kan jag inte ta de här käcka förslagen på allvar.

Kom inte och för fram skogsvårdsavgiften här också, för den är redan intecknad långt upp över trädkronorna!

Med detta yrkar jag bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande 26.

Anf. 112 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte ta upp frågan om jordbrukarnas inkomster. Jag tycker inte att dessa problem hör hemma i den här debatten, utan de skall tas upp först när vi behandlar frågan om ett nytt avtal.

Jag menar ändå att Einar Larsson försöker dramatisera vad jag sade, när han hävdar att jag talade om att konsumenterna skulle gråta vid tomma kylskåp. Det har jag inte påstått, Einar Larsson. Men det är allvarligt när många konsumenter samtidigt med att de får en reallöneminskning även får kraftigt höjda livsmedelskostnader. Det är faktiskt så att den disponibla inkomsten för en vanlig verkstadsarbetare med en hustru som är butikskassör ska under åren 1977–1980 faktiskt har minskat med 8,4 %, och det kan verkligen märkas i hushållskassan hos en vanlig familj. Jag tycker inte att vi skall bortse från dessa realiteter.

Jag tror att en av orsakerna till att vi har så låga livsmedelskostnader i Sverige är att vi haft livsmedelssubventioner. Vi kan enligt min mening inte hänvisa bara till jordbrukarnas inkomster – jag tror att subventionerna spelat en stor roll här.

Jag skall emellertid inte förlänga debatten onödigt mycket utan bara framhålla att konsumenterna har väldigt olika ekonomiska villkor, och jag har främst att tala för många av de konsumenter som har små och medelstora inkomster och kanske flera barn. För dem är livsmedelskostnaderna faktiskt en tung post, och det är allvarligt, när priserna ökar så mycket som de gjort under de senaste åren.

Jag skulle gärna vilja slå fast att jag fattar Einar Larssons uttalande så, att han i fortsättningen tänker allvarligt arbeta för att vi inte skall få någon ytterligare sänkning av livsmedelssubventionerna. Det skulle egentligen vara sorgligt annars, för det är faktiskt detta man har lovat på många möten med

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

jordbrukarna, och det har också jordbruksministern offentligen sagt. Jag räknar alltså med att jag kan ta det som ett löfte.

Anf. 113 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill också gärna tolka Einar Larssons inlägg på det sättet, att man nu allvarligt önskar pröva det föreslagna systemet. Men jag vill läsa direkt ur utskottsbetänkandet och i samband därmed ställa en fråga.

Utskottet skriver:

”Utskottet finner från de synpunkter utskottet har att företräda anledning fästa uppmärksamheten på att produktionsutvecklingen inom vårt jordbruk under senare år naturligtvis gradvis anpassats till ett avsättningsutrymme där livsmedelssubventionerna spelar en ej obetydlig roll. Utskottet utgår från att man från regeringens och berörda myndigheters sida med uppmärksamhet följer utvecklingen och noggrant beaktar följderna för såväl producenter som konsumenter av vidtagna och förordade minskningar av livsmedelssubventioneringen.”

Det framgår inte klart av texten vilka löften som man här utfärdar, men det kanske jag kan få svar på av utskottets talesman. Innebär vad jag citerat att regeringen, om de slopade livsmedelssubventionerna får negativa effekter för jordbrukarna som producenter, på grund av ökad överproduktion och på grund av konsumtionsminskning, är beredd att ompröva beslutet om minskade livsmedelssubventioner?

Sedan är det väl litet överdrivet att säga att svenska folket gråter över tomma kylskåp, men det finns faktiskt människor som inte har särskilt mycket i sina kylskåp. Ännu mindre torde det bli med den ekonomiska politik som den borgerliga regeringen för. Man har gjort en utredning när det gäller barnfamiljerna och konstaterat att barnfamiljer med en familjeförsörjare har det väldigt dåligt, i varje fall om man har en ordinarie lön som ligger på 60 000–65 000 kr. om året. Den höjning som nu föreslås för flerbarnsfamiljerna och som för en trebarnsfamilj uppgår till 62:50 kr. i månaden räcker, precis som tidigare när man skulle kompensera utgifter, till ungefär ett glas mjölk om dagen. Men samtidigt vet vi att allt fler kommuner diskuterar att servera eleverna vatten i stället för mjölk till maten. Så det man vinner på gungorna förlorar man på karusellen.

När det gäller exporten blir det i slutändan ändå konsumenterna som får betala.

Anf. 114 EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det kanske inte är rimligt att ställa mig till ansvar för om någon kommun vill servera vatten i stället för mjölk. Om jag hade något inflytande i sådana sammanhang skulle jag gärna se till att det serverades mjölk till skolbarnen.

Jag välkomnar den något mer lågmälda ton i angreppen som jag kan märka i de båda replikerna. Jag erkänner gärna att livsmedelskostnaderna blir stora för många familjer, särskilt för barnfamiljerna. Men jag vill bena upp frågan litet och tala om anledningen till detta.

Både Karin Nordlander och Grethe Lundblad svepte liksom över ansvaret på jordbruket, och det var därför som jag tog upp den här debatten nu. Det förhåller sig nämligen så att om konsumenterna skall kunna begära ett stort sortiment bakom varje gathörn, blir distributions- och förädlingskostnaderna ganska betydande. Ingen av er menar väl ändå att de människor som sysslar med distribution och förädling av mat har för mycket betalt? Såvitt jag kan bedöma har inte heller handeln några orimliga marginaler. Det är viktigt att man på ett ärligt sätt resonerar om hur man skall få ner dessa kostnader. När reservanterna då så käckt föreslår att vi inte skall pruta på livsmedelssubventionerna, kräver det att de också anvisar hur livsmedelssubventionerna skall finansieras.

Jag påstår med bestämdhet att jordbruket inte har för mycket betalt, inte heller de anställda eller medarbetarna i distribution och förädling. Jag vill som svar på de frågor som har ställts säga att jag bestämt kommer att arbeta för att ytterligare prutningar på livsmedelssubventionerna inte får ske. Efter det att utskottsbetänkandet skrevs har saker inträffat som gör att jag med större förtröstan ser på möjligheten att infria det löftet.

Anf. 115 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Herr talman! Einar Larsson vill inte ta ansvaret för att eleverna får dricka vatten i stället för mjölk. Han kanske inte direkt är ansvarig för det, men kommunernas ekonomiska situation är ju en följd av den borgerliga regeringens ekonomiska politik. Därför måste kommunerna nu diskutera vilka besparingar som skall göras. Det som är lättast att spara in på är ofta personal och skolmåltider. Jag har inte sagt att handeln och jordbruket får för stor ersättning. Vad vi emellertid bestämt går emot är att de medel som staten får in genom ökad mervärdesskatt, som ökar i samma takt som priserna, skall användas för att förbättra statens finanser. Att man lägger en extra skatt på det som människor måste ha för att överleva kan vi aldrig vara överens om.

Anf. 116 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Vi har inte i vår reservation lovat att man kan låta bli att ta bort livsmedelssubventioner. Vi har sagt att vi vill vänta med ställningstagande.

Einar Larsson har här intygat att han åtminstone efter detta beslut inte vill vara med om att ta bort några livsmedelssubventioner, och det har jag anledning att anteckna med tacksamhet. Vi skall, när vi kommer fram till att behandla proposition 190, ha tagit ställning till frågan om livsmedelssubventioner även i den del som omfattas av dagens proposition.

Anf. 117 EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag måste beträffande kommunalekonomiska funderingar än en gång säga att kommunalpolitiken är illa skött om man måste ge sig på skolmåltiderna och den dryck som serveras i skolorna. Det är verkligen inte stora besparingar som skulle göras genom ett sådant utbyte, och jag tar

bestämt avstånd från sådana kommunalpolitiska lösningar.

Vad sedan gäller att staten tar in inkomster genom moms på livsmedel är det klart att vi alltid kan önska att vi skulle slippa att ta ut detta – visst vore det underbart. Men vad en stor del av dagens debatt rör sig om är hur vi skall få ordning i statens finanser. Det är väl ändå på det sättet att det internationellt sett är fantastiskt mycket som människorna i vårt land via statens budget förses med i olika sammanhang. Vi går t. o. m. utöver grundtryggheten och betalar via skattsedeln hyra och mat, vilket jag i och för sig är litet tveksam till, för det kan genom byråkratin bli ett onödigt "spill". De människor som får förmånerna är desamma som de som får betala för dem.

Jag vill bemöta de senaste inläggen, där det givits uttryck för den underliga drömmen att det alltid är någon annan som skall betala. Det rör sig alltså i långa stycken om samma människor, och dessa människor är beroende av att vi kan få ordning i statens finanser eller rättare sagt att vi i framtiden får en sådan statsfinansiell situation att vi orkar finansiera upprätthållandet av den höga levnadsstandarden i vårt land.

Talmannen anmälde att Karin Nordlander anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 118 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Vi diskuterar nu proposition 1980/81:118 med förslag om extra upptrappning med 1,0–0,4 procentenheter för hyreshus som färdigställt under åren 1958–1972. Det är således fråga om en upptrappning utöver den nu gällande, som är 0,25 procentenheter per år och som efter år 1982 fortfarande skall vara 0,25 procentenheter. Genom den extra upptrappningen anser sig staten spara in 200 milj. kr. i minskade räntebidrag budgetåret 1982/83.

I vår socialdemokratiska reservation till civilutskottets betänkande nr 30 gör vi en viktig markering. Vi anser inte att hyreshuskollektivet bör belastas med någon extra upptrappning av den garanterade räntan. Regeringsförslaget kan godtas under den förutsättningen att de frigjorda medlen – ca 200 milj. kr. – skall omfördelas inom det statligt belånade hyresrättsbeståndet.

I ett läge då påbörjandet av nya bostäder är lägre än någonsin, produktionskostnaderna högre än någonsin och de bostadslösas antal snabbt växande väljer regeringen att pungslå ett antal hyreshus på några hundra miljoner kronor. Det hela är ofattbart, ologiskt och okunnigt. Regeringsförslaget bryter bjärt mot tidigare deklARATIONER och ställningstaganden från statsmakternas sida.

De pengar som frigörs inom hyreshuskollektivet skall enligt vår mening användas för att sänka räntenivåerna för nyare årgångar hus inom hyressektorn. Då stannar det indragna beloppet på bostadsmarknaden, och då kan hyrorna i vissa årgångar nyare hus sänkas till glädje för de boende. Förslaget att dra in de 200 miljonerna till staten, som under årens lopp har försummat helt andra och mycket djupare inkomstkällor, är en klåfingrighet

utan like.

Det är inte från hyreshuskollektivet pengar skall tas till staten. Det är från staten nya resurser skall sättas in för att få fart på bostadsbyggandet och kontroll över den oacceptabla kostnadsutvecklingen i nyproduktionen. Fortsätter kostnaderna i nyproduktionen och vid sanering och ombyggnad att ligga högt över konsumentprisindex försvinner förstås efterfrågan, och byggnadsindustrin med dess företagarganda och yrkeskunnighet samt branschföretagen med deras kapacitet kommer att skrumpna som ett sviskon. Så går det i ett Sverige där inflyttningshyrorna stigit mycket kraftigt, samtidigt som vanliga löntagare undan för undan får sin reallön minskad.

Om de nu aktuella 200 miljonerna skall vara ett led i s. k. sparande, så blir det ett dyrt sparande. Att spara blir dyrt om man gör det så oklokt som regeringsförslaget leder till.

Det finns knappast något område som farit så illa under trepartiregeringens tid som just bostadsmarknaden. Där har högerkrafternas dominans tagit över. Vi kan bara titta på nyproduktionens omfattning. 1980 fick vi i gång ca 49 000 lägenheter. Under de tre första månaderna i år tyder siffrorna på en fortsatt nedgång. Håller tendensen från första kvartalet i sig får vi under det här året på sin höjd ett påbörjande av ca 45 000 bostäder. Det är i ett sådant läge regeringen och den borgerliga utskottsmajoriteten anser det lämpligt att ge staten några hundra miljoner i stället för att dra i gång bostadsproduktionen igen, så att de bostadslösa får något hopp om en bostad till överkomlig hyra.

En gång i tiden – exempelvis vid 1974 års bostadsreform – var centern, folkpartiet, vpk och socialdemokraterna överens om de grundläggande förutsättningarna för en social bostadspolitik. Med bibehållen och förstärkt socialpolitisk inriktning skulle 1974 års reform leda fram till rättvisare kostnadsförhållanden mellan upplåtelseformerna och rimligare hyror genom subventionspolitiken. Det skulle vara glädjande om denna samling kring bostadspolitiken kunde upprättas sedan nu högerkrafterna har lämnat regeringen. Vi har förlorat mycken tid, och det mesta har gått snett under årens lopp. Frågan är inte längre vad som kunde ha varit annorlunda. Frågan är i stället vad vi kan göra tillsammans för att ge den sociala bostadspolitiken en chans. Kan vi återuppliva den tidigare intressegemenskapen, finns det hopp också för en positiv utveckling av bostadspolitiken. Det förutsätter dock att högerkrafterna hålls utanför – det går inte att åstadkomma sociala bostäder med den politik som moderaterna företräder.

Herr talman! Jag beklagar återigen att regeringsförslaget har framlagts och tillstyrkts av den borgerliga majoriteten i civilutskottet. Vågar man hoppas på att trepartiregeringens upplösning innebär att mittenpartierna i civilutskottet redan i den förestående voteringen ställer upp för den lösning som vi socialdemokrater framför i reservationen? Jag ber i varje fall att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen i civilutskottets betänkande.

Nr 132

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

Anf. 119 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det är bara en bostadspolitik med sociala utgångspunkter och socialt innehåll som kan lösa bostadskrisen och stoppa hyreshöjningarna. Einar Larsson från centerpartiet var nyss uppe i talarstolen och förde ett resonemang om att bo och äta gratis, om att vi över skattsedeln skall betala hyra och mat och om att det alltid är någon annan som skall betala. Vad Einar Larsson i det sammanhanget glömmer bort är att det i allra högsta grad – och det gäller inte minst på bostadspolitikens område – handlar om att en omfördelning måste göras mellan olika kategorier av boende. Större rättvisa måste skapas på bostadsmarknaden. Det kan man åstadkomma genom riktiga bostadspolitiska åtgärder. Vad Einar Larsson också glömmer bort är att boendekostnaderna har stigit mer än vad priserna i allmänhet har gjort under senare år och att den kostnadsstegringen bara fortsätter i allt snabbare takt.

För lönarbetarna är det ett faktum att varje hyreshöjning är detsamma som en lönesänkning. Det är nödvändigt att nu förändra inriktningen och innehållet när det gäller bostadspolitiken.

Under senare år har vi kommunister och även socialdemokraterna ofta kritiserat mittenpartierna för att de har låtit Gösta Bohman, Georg Danell och övriga moderater bestämma alltför mycket i bostadspolitiken. Vi har också sagt att vi kan förstå problemen med en borgerlig trepartiregering med utgångspunkt i högerpartiet moderaternas gamla inställning till och syn på bostads- och markpolitiken. Vi har uppmanat centern och folkpartiet att kasta loss från den högerinriktade bostadspolitiken. Efter moderaternas regeringsavhopp borde möjligheterna nu vara större än tidigare att påbörja en återgång till en bostadspolitik med sociala förtecken.

Herr talman! Som bekant har vänsterpartiet kommunisterna under senare år i olika sammanhang föreslagit en rad åtgärder i syfte att stoppa hyreshöjningarna, att pressa ned boendekostnaderna och att öka bostadsbyggandet.

I civilutskottets betänkande nr 30 behandlas ett regeringsförslag om en extra upptrappning av de garanterade räntorna för de 15 årgångar av hyreshus som bebos av en majoritet av landets hyresgäster, nämligen de hus som färdigställts åren 1958–1972. Den borgerliga utskottsmajoriteten säger att dessa höjningar kan godtas och att de faller inom ramen för den önskade utjämningen mellan kapitalkostnaderna för skilda årgångar av hus. Då måste man naturligtvis genast fråga sig: Vem har önskat och vem är det som önskar en utjämning mellan kapitalkostnaderna för skilda årgångar av hyreshus som innebär stora prishöjningar i de hyreshus som i dag är bebodda och där en majoritet av hyresgästerna bor? Vad är det för önskan som man ger uttryck för i det sammanhanget? Den utjämning som nu förekommer inom allmännyttan kan snart inte fortsätta längre. En sådan utjämning innebär allt större hyreshöjningar i det befintliga bostadsbeståndet för att man skall kunna hålla hyrorna nere i nyproduktionen. Därigenom möjliggörs visserligen en mycket begränsad nyproduktion av hyreslägenheter. Hittills har det därigenom också varit möjligt att hyra ut de flesta av de nyproducerade

lägenheterna. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att hyresgästerna inte längre vare sig vill eller kan finna sig i att begränsa verkningarna av den bostadskris som de borgerliga regeringarna och den borgerliga riksdagsmajoriteten har åstadkommit. Det måste, som Oskar Lindkvist var inne på tidigare, hända någonting och det ganska snart då det gäller en förändring av bostadspolitikens innehåll och inriktning.

I den socialdemokratiska reservationen till betänkandet ansluter man sig först till vpk-ståndpunkten att inga upptrappningar av den garanterade räntan skall ske, för att längre fram i reservationen medge att en sådan höjning skall få äga rum för att få begränsa höjningarna i nyproduktionen.

Herr talman! Förutom att det i det aktuella ärendet är motiverat och nödvändigt att stödja vpk-förslaget att någon extra upptrappning av den garanterade räntan i hyreshus inte skall ske måste naturligtvis också andra åtgärder sättas in för att man skall kunna lösa den bostadskris som jag vill påstå att vi har här i landet.

Den absolut viktigaste åtgärden är ett ordentligt riktat statligt stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen, främst genom ränte- och amorteringsfria lån till nyproduktionen men också genom att man befriar de allmännyttiga bostadsföretagen från den årliga upptrappningen av räntenivån, vidare genom att man slopar momsens på byggandet och återinför underhållslånen. Detta är några av de åtgärder som enligt vpk:s uppfattning är absolut nödvändiga för att man något så när snabbt skall kunna komma till rätta med den nuvarande situationen.

Jag skall, herr talman, inte gå in på mer långsiktiga åtgärder o. d., eftersom det här betänkandet begränsar sig till frågan om den extra upptrappningen av den garanterade räntan för de 15 årgångarna äldre hyreshus.

Men jag vill gärna tillägga att vad som också snabbt måste påbörjas och fattas beslut om är en omfördelning av bostadssubventionerna ifrån ägarsektorn till hyressektorn. Det måste ske bl. a. genom att man sätter ett tak för ränteavdragen och genom att man inför en effektiv realisationsvinstbeskattning.

Stödet till villaägarna – skattebortfallet med f. n. ca 10 miljarder per år – har de senaste fem åren ökat mer än dubbelt så mycket som stödet till hyresgästerna. På det sättet kan det inte få fortsätta. Vidtar man inga konkreta motåtgärder innebär det att skillnaderna mellan de här boendeformerna och därmed utslagningen och segregationen i boendet bara kommer att öka.

Jag noterar med tillfredsställelse att Birgit Friggebo finns här i kammaren i kväll – vi är inte bortskämda med det när vi diskuterar bostadspolitiska frågor. Jag hoppas verkligen att hon har några besked att ge på de punkter som jag försökt ta upp och litet grand belysa och även efterlysa åtgärder i.

Jag ber att få yrka bifall till den vpk-motion som behandlas i civilutskottets betänkande.

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

Anf. 120 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Anledningen till att vi nu på nytt har fått lyssna till inlägg från socialdemokraterna och vpk om den förfärligt usla bostadspolitiken i det här landet är att vi i samband med en del åtgärder inom den ekonomiska politiken också behandlar ett förslag om en förändring av den garanterade räntan för hyreshus.

Motiven för att få till stånd besparingar i statens verksamhet har diskuterats tidigare under dagen, så det behöver vi inte ta upp någon diskussion om nu. Vi kan bara hänvisa till de synpunkter som framförts i finansutskottsrundan i kammaren.

Anledningen till vår diskussion just nu är att regeringen har lagt fram förslag till förändringar när det gäller besparingsåtgärder i skilda sammanhang inom bostadssektorn. Vi diskuterar precis som om det enbart var hyreshus som drabbades av ökade kostnader. Men med den ekonomiska situation som vi har vore det ganska otänkbart att vidta besparingsåtgärder på de flesta områden i samhället men inte på bostadsområdet och på det sättet minska statens utgifter.

Innan jag går in på förslaget vill jag hänvisa till ett betänkande som för inte så länge sedan behandlades i kammaren, civilutskottets betänkande 7. I det sammanhanget beslutade riksdagen på regeringens förslag att sänka den garanterade räntan för nyproducerade hyresrätts- och bostadsrättshus från 3,4 till 3,0 %. I samma proposition föreslogs också en uppräknings av räntehöjningstakten för egnahem, dvs. småhus, på sådant sätt att det för statsverket skulle innebära en minskning av räntebidragen till småhusen med ungefär 600 milj. kr. det första budgetåret. Höjningarna sträckte sig över tre budgetår. Det innebär också en något högre ökning under de två därpå följande budgetåren. Det tycker jag vi skall hålla i minnet när vi nu diskuterar de förändringar som man beräknar kan medföra att räntebidragen för de aktuella hyreshusen minskas med ungefär 200 milj. kr. Till detta skall läggas att vi tidigare under våren vidtagit andra åtgärder som höjt kostnaderna för egnahemmen. Med hänsyn till det och eftersom kapitalkostnaderna för småhusen har ökat i betydligt större utsträckning är det nu föreslagna säkerligen en rättvis förändring av reglerna för hyreshusen.

Här har sagts att det är högerkrafterna som styr bostadspolitiken. Man kan då fråga sig vad det var för högerkrafter som styrde bostadspolitiken i den socialdemokratiska regeringen – bostadsbyggandet gick nämligen ner redan innan vi bytte regering 1976. År 1975 låg igångsättningen av bostäder betydligt under 60 000 lägenheter. Oskar Lindkvist får väl försöka plocka fram de högerspöken som fanns på den socialdemokratiska regeringens tid!

Nej, det är nog annat som ligger bakom. Vi har i dag helt enkelt ett annat behov av nyproduktion av bostäder än man hade under den stora befolkningsomflyttningens och miljonprogrammets tid.

Jag tänker inte heller gå in på det resonemang som förts av Tore Claeson. Det gick i samma riktning: det är moderatkrafter som styr all bostadspolitik. Jag kan bara konstatera att man för ett resonemang som går ut på att någon

annan skall betala kostnaderna. När man inte kan komma åt de kostnadsökningar som skett på exempelvis driftsidan, när det gäller uppvärmning osv., skall de i stället tas ut över skattsedeln. Men även då är de som har bostadskostnader med och betalar för det. Det förändrar alltså ingenting!

Bland de åtgärder Tore Claeson nämnde var en förändring av realisationsvinstbeskattningen. Ja, den är redan genomförd!

Tore Claeson ville också se till att ränteavdragen inte fortsätter att öka. Det kan vi nog vara alldeles överens om. De som har egna fastigheter skulle naturligtvis vara mycket tacksamma om räntorna här i landet inte hade stigit på det sätt som de har gjort: Därigenom måste de betala mera i dag än de gjorde tidigare. Att det då medför att också ränteavdragen ökar är självklart.

Andra åtgärder som Tore Claeson menade att han skulle genomföra var av typen räntetak. Jag tror inte att de resonemang som förs i de här frågorna från reservanternas och motionärernas sida innebär någon lösning av problemen.

Majoriteten i civilutskottet bedömer det så, att det förslag som regeringen har lagt fram är ett berättigat förslag. Om Tore Claeson och Oskar Lindkvist tittar tillbaka på de olika åtgärder som vi har vidtagit på bostadspolitikens område, skall de inte finna att den s. k. högerdominerade regeringen har föreslagit några försämrade åtgärder för hyreshussektorn – tvärtom. Man har arbetat med underhållslån i flera omgångar, och man har sänkt de garanterade räntorna, medan den sektor som består av egna hem under den här tiden har fått vidkännas ett flertal kostnadsökningar. Det visar nu hur innehållslöst det påståendet är.

Jag ber att få yrka bifall till civilutskottets hemställan.

Anf. 121 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Kjell Mattsson har tydligen inte tillräckligt uppmärksammat att moderaterna har lämnat regeringen och att han nu kan frigöra sig från att hålla försvarstal för regeringens bostadspolitik. Det har inträtt en ny situation som ger Kjell Mattsson möjligheter att diskutera utifrån en annan intressegemenskap än den som rådde när moderaterna satt kvar i regeringen.

Kjell Mattsson går tillbaka några år i tiden och frågar: Vilka högerkrafter var det som styrde socialdemokraterna, eftersom de under det sista året bara kom upp till 60 000 lägenheter? Låt mig då påminna om att socialdemokraterna genomförde ett miljonprogram under en tioårsperiod, fram till 1975. Det var ett stort, viktigt och framgångsrikt program, som partiet tog ansvaret för. Det var en offensiv bostadspolitik. Det är någonting av den politiken som vi menar att det finns förutsättningar att diskutera sedan nu högerkrafterna har lämnat regeringen.

Det andra som jag tror att Kjell Mattsson litet grand har underskattat är det verkliga bostadsbehovet. Massor av människor saknar bostad. Enormt många pensionärer vill komma in i pensionärsbostäder eller i bostadshotell. De har inga möjligheter därför att det är ingen offensiv i bostadspolitik

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

från statsmakternas sida.

Kjell Mattsson var med här i kammaren så sent som våren 1979 och anklagade dåvarande folkpartiregeringen för passivitet i bostadsfrågan, att den gjorde för litet, att ambitionsgraden var för låg. Detta har ju utlöst den situation som råder f. n., och jag tycker att det skulle vara mycket värdefullt att man såg på bostadsbehovet från nya utgångspunkter, när förutsättningarna för en bredare gemenskap i fråga om att lösa de här frågorna verkligen finns.

Sedan tycker jag, herr talman, att alla regeringsföreträdare, oavsett partier, skall komma ihåg att den svenska bostadsproduktionsapparaten är på väg att rustas ner. De svenska byggföretagen söker sig utomlands för att utnyttja sin kapacitet. Rekryteringen till byggarbetarkåren har stannat upp eller gjorts ointressant. Yrkeserfarenheten genom generationer är på väg att lösas upp, och alla de företag som levererar till bostadsbygget har minskat sin sysselsättning avsevärt.

Var litet försiktiga när ni pratar om sparande, därför att det sparande vi nu diskuterar är ett sparande som kommer att stå det här landet dyrt, om inte det vidtas kraftfulla åtgärder.

Anf. 122 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Till vad Kjell Mattsson sade vill jag bara göra några kommentarer.

Man rider ständigt från borgerligt håll på att man har sänkt den garanterade räntan för nyproduktionen från 3,4 till 3 %. Men det löser ju inte problemen för hyresgästerna. Det kan förbättra möjligheterna något för dem som eventuellt kan ha råd att efterfråga lägenheter i nyproduktionen, men med sådana förändringar löser man inte problemen för de hyresgäster som så att säga nu bor.

Sedan tycker jag att det är viktigt att komma ihåg vad som sker om man väger mot varandra vad olika åtgärder betyder.

Lägg i den ena vågskålen summan av de förbättringar som det medför att den garanterade räntan sänks för nyproduktionen. Lägg sedan i den andra vad det beslut innebär som har fattats av den borgerliga regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten om den årliga upptrappningen av den garanterade räntan i de statsbelånade hyreshusen. Vi finner då att det är betydligt större pengar som hyresgästerna förlorar än vad de får igen på de förändringar som avser nyproduktionen.

Frågan om vilka högerkrafter det var som styrde den socialdemokratiska bostadspolitiken får väl socialdemokraterna svara på. Jag kan bara säga att vi från vpk i olika sammanhang ofta har understrukit att försämringen av bostadspolitiken påbörjades under den socialdemokratiska regeringens tid, men den har fortsatt och ytterligare förvärrats under de borgerliga regeringarnas tid. Det som är så allvarligt är de borgerliga partiernas och den borgerliga riksdagsmajoritetens underlåtenhet att ta itu med orättvisorna på bostadsmarknaden mellan exempelvis olika boendeformer. Den har nämligen inneburit ett fördjupande av de tidigare orättvisorna. De borgerliga

regeringarnas och partiernas hantering av bostadspolitiken har lett till skador som det kommer att ta lång tid att reparera. Det kommer att krävas stora insatser för att vi skall komma till rätta med bostadsproblemen, inte minst den pågående hyresutplundringen.

Nr 132

Onsdagen den
6 maj 1981

Ekonomisk-politiska åtgärder

Anf. 123 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Nyss diskuterade man som om det inte fanns någon mat i kylskåpet, och nu vill man göra gällande att människorna inte ens har någon plats att ställa ett kylskåp på, eftersom de saknar bostad. Jag tror att det i bägge fallen är fråga om kraftiga överdrifter.

Naturligtvis kan det, som vi konstaterade i betänkandet om bostadspolitiken, förekomma lokala skillnader. Det finns områden där det är svårare att få en ny bostad än det är i andra delar av landet, där det råder överflöd på bostäder och man inte ens klarar att hyra ut dem. Det saknas inte heller resurser på statlig nivå, utan det har rått en tveksamhet på den kommunala nivån när det gäller att sätta i gång byggen, inte minst på grund av den kostnadsökning som skett.

När man nu talar om miljonprogrammet måste man ändå hålla i minnet att vi genom de stora insatser som gjorts inom bostadspolitiken, i varje fall i kvantitativt avseende, har skapat ett bostadsbestånd här i landet på uppemot 3,8 miljoner lägenheter. Det betyder att det inte finns något innehåll i resonemanget att byggnadsbranschen, som man påstår håller på att avrustas, skulle räddas genom ökat bostadsbyggande.

Säkerligen finns det ett behov av en ökad byggsysselsättning i olika delar av landet, och den kan åstadkommas genom olika investeringar i kommunal och statlig regi. Jag vet också att regeringen planerar att lägga fram förslag om sådana. Här räcker det att hänvisa till vårt senaste bostadsbetänkande, där vi var relativt försiktiga i diskussionen om hur högt bostadsbyggandet egentligen behövde vara och där vi var överens om att det antagligen borde vara något högre än det är för tillfället. Att det skulle lyftas upp till en sådan storleksordning att det skulle lösa problemen för den svenska byggbranschen och ge den full sysselsättning tror jag däremot inte att ens Oskar Lindkvist vill föreslå. Då skulle man bara skapa nya problem, av ekonomisk art, som man inte är beredd att lösa.

Anf. 124 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag eftersträvar en jämn och hög sysselsättning på bostadsmarknaden. Inga tvära kast i produktionsutvecklingen utan en hög och jämn sysselsättning har alla parter på hela bostadsmarknaden det största intresset av.

Jag vill gärna understryka att det inte är bara från hyresgästhall och konsumenthall man poängterar vikten av ett ökat bostadsbyggande. Jag kan peka på bostadsstyrelsens prognoser och på självaste bostadsministern, som i sin proposition siktar på 55 000 lägenheter. Vad är det värt, om vi bara bygger 45 000 lägenheter?

Så till resonemanget om att vi skall vara försiktiga. Byggnadsentreprenör-

föreningen, byggintressena, de stora byggföretagen – alla står bakom den stora kampanjen Bygg mera, och inte gör de det för sitt nöjes skull. De inser naturligtvis också att det är viktigt med en jämn och hög bostadsproduktion.

Jag tycker vidare att Kjell Mattsson inte längre skall hävda att bostadsfrågan är löst i och med att det på vissa håll i landet finns ett överskott av tomma lägenheter. Det har ju sin givna förklaring, men inte löser det efterfrågan på lägenheter. Två av de tre kommuner som har svarat på enkäten säger att det råder stor bostadsbrist och att väntan på att få en lägenhet är lång.

Kjell Mattssons sätt att argumentera är både ovanligt och olyckligt. Det är ju inte fråga om att flytta lägenheter från en kommun till en annan, utan att se till att produktionen av nya bostäder sätts in där efterfrågan finns.

Anf. 125 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Nu kommer vi antagligen ned på en rimlig nivå. Oskar Lindkvist talade om att vi borde bygga 55 000 lägenheter per år, och det är just den siffran som nämns i civilutskottets betänkande. Det är bra att Oskar Lindkvist konstaterar detta, därför att i ett tidigare inlägg gjorde han nästan sken av att vi egentligen skulle ha ett miljonprogram. Det var det jag reagerade mot, och jag sade att vi då mycket snabbt skulle skapa ett stort överskott på bostäder.

Bostadsbehovet är inte täckt överallt i landet, men när vi ser på bostadsbyggandets omfattning skall vi också komma ihåg att takten i rivningen av lägenheter liksom omfattningen av befolkningsomflyttningen är lägre än tidigare. Det betyder att den lägre nivån i nyproduktionen ändå resulterar i ett väsentligt och relativt sett större tillskott av lägenheter än under tidigare år. Det har naturligtvis också sin betydelse. Om emellertid Oskar Lindkvist betraktar 55 000 nya lägenheter per år som en hög och jämn nivå i byggandet, då är vi kanske överens.

Anf. 126 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! De borgerliga regeringar som vi har haft sedan september 1976 har gjort att läget för barnfamiljerna i ekonomiskt avseende är ytterst besvärligt. Inflationen har satt mycket djupa spår i deras ekonomi. Matprisstegringarna har gjort deras ekonomiska situation synnerligen pressad. Priserna på vad barn i övrigt behöver i form av kläder, skor och andra varor har kraftigt stegrats. Det står nu utom varje tvivel att barnfamiljerna har drabbats hårt, ja alltför hårt, av den borgerliga svångremspolitiken.

Därför är det nödvändigt att barnfamiljerna får ökat stöd. Regeringens handlande i det avseendet tycker vi är principiellt felaktigt.

Att utan närmare utredning ändra på grunderna för familjepolitiken anser vi vara högst betänkligt. Vill man göra något för flerbarnsfamiljerna – och det kan finnas skäl härför – så är den rätta ordningen att först göra en ordentlig utredning, remissbehandla den och sedan förelägga riksdagen ett förslag i

frågan.

Nu ville man i stället visa handlingskraft – det var före trepartiregeringens fall – och så satte man sig över gängse praxis. Påföljden blev att vi fick en proposition som inte har något annat underlag än en viss kartläggning av barnfamiljernas situation. Det finns inga noggranna analyser, inga försök att se frågan i ett större sammanhang, ingen belysning av de konsekvenser som förslaget kan leda till. Man har fattat ett beslut utan att närmare bry sig om effekterna av det.

Jag upprepar att det kan finnas skäl att vidta åtgärder för flerbarnsfamiljerna. Men varför inte vänta ett halvår? Längre tid behöver det inte ta för att vi skall kunna anta ett färdigt förslag, som kan ge ett bättre och mer genomtänkt stöd åt de barnfamiljer som är berättigade därtill.

Barnbidraget har hittills ansetts böra utgå med samma belopp per barn. Detsamma gäller det statliga bostadsbidraget. I den socialdemokratiska reservationen framhåller vi att man inte nu bör binda sig för en ny familjepolitisk konstruktion. De utredningar som görs av familjeekonomiska kommitténs och bostadsbidragskommitténs förslag borde avvaktas, innan beslut av den räckvidd som utskottet nu föreslår kommer till stånd.

Vi är emellertid, som jag inledningsvis framhöll, på det klara med att barnfamiljerna behöver ökat stöd, inte minst de som tillhör låginkomstgrupperna. Därför har vi valt att lägga pengarna där de – utan att vi behöver rubba principerna för familjepolitiken – kommer till mest nytta, nämligen på bostadsbidragen.

Jag är medveten om att det kan åberopas exempel på människor med goda inkomster – kanske t. o. m. nolltaxerare och skattefuskare – bland dem som åtnjuter bostadsbidrag. Men de hör ändå till undantagen. Och ingenting hindrar förresten en nolltaxerare som har tre barn från att få det särskilda barnbidrag som föreslås av utskottets majoritet.

Den stora gruppen bland de omkring 400 000 hushåll som 1980 erhöll bostadsbidrag är sådana familjer som har låga inkomster och för vilka bostadsbidragen är av mycket stor betydelse för deras ekonomi. Om de förbättringar av bostadsbidragen som vi föreslagit genomförs, kommer det även barnfamiljer med ett och två barn, vilka drabbas hårt av regeringens åtstramnings- och inflationspolitik, till godo.

Då rubbar vi inte på familjepolitikens grunder. Då får vi möjlighet att närmare granska de utredningsförslag som aviserats, innan vi inför något nytt led i familjepolitiken.

Herr talman! Med detta inlägg vill jag yrka bifall till den socialdemokratiska reservation som är fogad till betänkande nr 28 från socialutskottet. Jag kanske skall tillägga: Hade moderaternas uttåg ur regeringen kommit några månader tidigare, är det tänkbart att reservationen varit obehövlig. I så fall hade deras utträde ur regeringen varit ännu mer fördelaktigt för landets barnfamiljer.

Så bara ett par ord om det särskilda yttrande som vi har avgivit i fråga om bidragsförskotten. Vi har inte ändrat uppfattning om basbeloppet. Vår kritik av basbeloppsmanipulationen står fast. Men då riksdagen beslutat att

vidhålla den, enligt vårt förmenande, felaktiga beräkningen av basbeloppet, finns det nu inte något annat att göra för oss än att gå med på förslaget om de höjda bidragsförskotten. Det är nämligen inte barnfamiljerna som är ansvariga för förändringen – det är den borgerliga riksdagsmajoriteten.

Anf. 127 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Det familjepolitiska reformarbetet måste drivas vidare. En god familjepolitik lägger grunden för såväl barnens som de vuxnas trygghet. Den är också nödvändig för hela samhällets välfärd. Målet måste vara en helhetssyn på familjepolitiken.

Landets ekonomiska svårigheter kräver uppoffringar av oss alla. För att få rätsida på landets ekonomi måste vi både arbeta och spara oss ur den ekonomiska krisen. Om medborgarna skall stödja en sådan åtstramningspolitik, måste bördorna fördelas rättvist och de sämst ställda gruppernas ekonomiska och sociala trygghet värnas.

Det nuvarande familjepolitiska stödet har byggts upp i tider med en mycket stark ekonomisk tillväxt, då vi fick ökande resurser att fördela. I huvudsak har stödet till barnfamiljerna blivit rättvist utformat, men i vissa avseenden finns brister som gör att några grupper barnfamiljer får leva under mycket svåra omständigheter.

När vi nu inte kan räkna med att tillföra familjepolitiken väsentligt ökade resurser, får det inte leda till att reformarbetet upphör.

I stället måste vi se till att använda tillgängliga resurser på ett så fördelningspolitiskt rättvist sätt som möjligt.

En av de största orättvisorna är att föräldrar som i hemmet vårdar barn i stort sett helt saknar stöd från samhällets sida. Det gör de fastän de utför en oerhört viktig vårdinsats, som också är av stor ekonomisk betydelse för samhället. Särskilt allvarligt är det därför att dessa familjer oftast återfinns bland vanliga inkomstagare som många gånger har låga inkomster. Tyvärr finns ingen exakt statistik över i vilka familjer en förälder, oftast kvinnan, är hemma och vårdar barn. Ur befintlig statistik går det dock att få fram vissa tendenser, som visar att det främst rör sig om familjer med många barn i glesbygdsområden och med låga inkomster.

Jag kan inte annat än känna besvikelse över att vi från centerns sida ensamma får tala för dessa eftersatta grupperns intressen här i riksdagen. I år liksom tidigare år har socialdemokrater, moderater och folkpartister slagit dövörat till i fråga om förbättringar för barnfamiljer där en förälder vårdar barn i hemmet.

Vi har från centerpartiets sida i år liksom tidigare presenterat förslag till en utbyggd vårdnadsersättning. Vårt krav är att en vårdnadsersättning byggs ut till att omfatta de arton första månaderna av ett barns uppväxt. Vårdnadsersättningen skall utgå med lika belopp till alla och vara beskattad.

Vi har i vår motion pekat på vissa möjligheter att finansiera vårdnadsersättningen utan att behöva satsa nya pengar på reformen. Finansieringen kan ske genom att man för över resurser från bl. a. skattesystemen och bostadsbidraget till en vårdnadsersättning. Vi har bl. a. pekat på att en viss

reducering av förvärvsavdraget kan ge betydande belopp för en vårdnadsersättning. Även om en sådan finansiering innebär en ekonomisk försämring för en del barnfamiljer innebär den totalt sett att resurserna slussas över till de familjer som har det allra sämst ekonomiskt, nämligen barnfamiljer där det bara finns en inkomst att tillgå.

I ett resonemang om familjepolitikens fördelningspolitiska effekter måste även flerbarnsfamiljerna nämnas. Tveklöst är det så att den ekonomiska situationen försämras ju fler barn det finns i en familj. Även här gäller givetvis att det är allra svårast i de familjer där det bara finns en förvärvsinkomst och där den andra föräldern vårdar egna barn i hemmet. I skattesystemet tas mycket liten hänsyn till försörjningsbördan i flerbarnsfamiljer. Därför har det varit en självklar sak för oss i centern att i vår familjepolitiska motion föra fram kravet på särskilt stöd åt flerbarnsfamiljerna.

Jag kan i dag med glädje konstatera att regeringen redan har tillgodosett vår motion på den punkten genom förslaget om flerbarnstillägg. Därmed har öppnats en viktig möjlighet att stödja flerbarnsfamiljerna, och det är min förhoppning att flerbarnstilläggets nivå successivt skall kunna höjas och omfatta även ungdomar som passerat 16 års ålder.

Regeringen har med flerbarnstillägget åter kommit med en dementi på socialdemokraternas beskyllningar om en orättvis fördelningspolitik. Flerbarnstillägget, högkostnadsskyddet för läkemedel och sjukvård samt den fortsatta utbyggnaden av pensionstillskotten utgör alla talande exempel på att de sämst ställda grupperna kompenseras för de sparåtgärder som måste sättas in. Centerpartiet utgör nu som tidigare garanten för en socialt rättfärdig politik.

Marginalskatten är den politiska huvudfrågan för dagen. Jag vill passa på att peka på de samband som finns mellan denna fråga och barnfamiljernas ekonomiska villkor.

Marginalskatterna behöver sänkas för att vi skall komma ifrån låne- och avdragsraseriet och stimulera arbetsviljan och därmed näringslivets konkurrenskraft. Den insikten finns hos alla partier. Däremot är oftast synsättet snävt anpassat till enbart skattesystemets verkningar. Men den verkliga marginaleffekten syns först sedan man tagit hänsyn till bostadsbidragen och barnomsorgsavgifterna. Gör man det visar det sig att barnfamiljer långt ner i inkomstlägena – också om de inte omfattas av en sänkning av marginalskatten till 50 % – har totala marginaleffekter som vida överstiger 50 %. Av det skälet har vi från centerns sida varit något skeptiska till den formliga hysteri som en del partier visat prov på i marginalskattefrågan.

Enligt min mening är det viktigt att i den fortsatta beredningen av skattefrågorna uppmärksamma vilka åtgärder som kan vidtas för att det skall löna sig att arbeta också för barnfamiljer med låga inkomster där mesta delen av en löneökning försvinner genom den totala marginaleffekten till följd av bortfallande bidrag, höjda avgifter och marginalskatter. Även dessa grupper borde kunna påräkna någon form av marginalskattetak.

Familjepolitiken måste bygga på en helhetssyn. Jämsides med utbyggnad

den av det ekonomiska stödet måste det ske en satsning på barnomsorg i daghem, i familjedaghem eller genom andra lösningar. Vi tror från centerens sida inte att en barnomsorgsform är den enda idealiska, utan barnfamiljerna måste ges frihet att välja den barnomsorgsform som bäst passar den egna situationen.

I ett trängt ekonomiskt läge för såväl staten som kommunerna är det angeläget att de medel som satsas på barnomsorgen används på bästa sätt. Kostnaderna för barnomsorgsutbyggnaden har ökat mycket kraftigt under de senaste åren, vilket påverkat kommunernas möjligheter att möta behovet av daghems- och fritidshemsplatser. Inte minst av rättviseskäl och med tanke på dem som önskar men ej erhållit daghemsplats är det nödvändigt att befintlig och planerad barnomsorg utnyttjas bättre än vad som i dag är fallet. Därför är det viktigt att regeringen snabbt kan lägga fram den proposition om förenklade regler för barnomsorgen som aviserats. Jag vill också framhålla vikten av att statsbidraget till barnomsorgen blir lätt att tillämpa samt görs neutralt både när det gäller olika barnomsorgsformer och när det gäller kommunerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 2, där mitt namn finns med, och i övrigt till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 128 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara helt stillsamt återföra Rune Gustavsson till den rätta dagordningen. Om det är något parti som har manipulerat i den här frågan, så är det centerpartiet. Vad blev det av era vårdnadsbidrag? De var ju det stora slagnummer som ni lurade folk med 1976. Ni har inte uppfyllt ett dugg av det ni lovade då. Jag tycker att Rune Gustavsson skall ta det betydligt lugnare och tala betydligt mindre om andra partiers åsikter i den frågan.

Anf. 129 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara erinra Göran Karlsson om att vi har mött motstånd mot det här under alla år. Vi lyckades inte genomföra det under den tid jag var med i regeringen. Vi började då arbetet med en proposition med förslag till en utbyggd vårdnadsersättning. Våra krav fanns med i den regeringsförklaring som avgavs när den senaste trepartiregeringen tillträdde 1979, och en utbyggnad med tre månader har också genomförts. Det torde Göran Karlsson vara medveten om, även om vi har mött motstånd från Göran Karlssons och hans partis sida.

Nu vill vi arbeta vidare. Men det är ju bara så, att om man skall få gehör för och kunna genomföra ett förslag här i riksdagen, så måste det bli åtminstone en rösts övervikt för ett beslut som stöder förslaget.

Anf. 130 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag känner mycket väl till att Rune Gustavsson har varit socialminister. Han säger att han då började att arbeta på en proposition, men vad blev det av den? Vi vill se resultatet av arbetet, inte bara höra talas om att ni har påbörjat arbetet med att skriva en proposition.

Anf. 131 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Jag sade att vi påbörjade detta, och Göran Karlsson kanske kommer ihåg att vi under den första trepartiregeringens tid genomförde en utbyggnad av föräldraförsäkringen, i vilken vårdnadsersättningen ingick med en månad. Det ändrade man sedan på från socialdemokraternas och den folkpartistiska regeringens sida, och det blev nio månaders föräldraförsäkring enligt den inkomstrelaterade metoden. Men vi fortsatte med våra krav, och det blev en utbyggnad med tre månader.

Talmannen anmälde att Göran Karlsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 132 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! I det betänkande från socialutskottet som vi nu diskuterar, nr 28, behandlas två motioner av vänsterpartiet kommunisterna – en motion där vi kräver en kraftig planmässig höjning av barnbidraget och en annan motion där vi yrkar avslag på proposition 118 om flerbarnsstödet.

Regeringens politik drabbar många barnfamiljer mycket hårt. Ständiga hyreshöjningar och prisökningar försämrar barnfamiljernas ekonomi. Barnbidragen har visserligen höjts men kompenserar inte på långt när barnfamiljerna för kostnadsökningarna.

Vänsterpartiet kommunisterna har under många år krävt att barnbidragen skall höjas mycket mer, så att de uppgår till 25 % av basbeloppet. Genom en knytning till basbeloppet skulle de också komma att värdesäkras. Det senare är nödvändigt bl. a. med tanke på den snabba inflationen, som hela tiden urholkar bidragen. Levnadskostnaderna ökar ständigt, och de höjningar som gjorts av barnbidragen är en ersättning för redan inträffade pris- och hyreshöjningar. I den utsträckning barnfamiljerna får kompensation i form av höjda barnbidrag sker det alltid långt efter det att levnadskostnaderna har ökat. Det rimliga borde vara att införa värdebeständiga barnbidrag.

Vpk föreslår att en planmässig höjning av barnbidragen kommer till stånd, så att barnbidraget uppgår till 25 % av basbeloppet senast budgetåret 1985/86. Som ett första steg i denna planmässiga ökning bör barnbidraget höjas den 1 juli i år, så att det motsvarar 20 % av basbeloppet, vilket innebär ett barnbidrag på 3 220 kr. per barn och år.

I proposition 118 föreslås åtgärder som fortsätter regeringens nedskärningspolitik på det ekonomiska och sociala området. Huvuddelen av åtgärderna är direkt riktad mot löntagarnas och barnfamiljernas levnadsstandard. Dessa åtgärder kommer som påbröd till en central avtalsuppgörelse som fastställer en fortsatt reallönesänkning, till kraftigt stegrade livsmedelspriser och till höjda hyror.

Det har talats om nödvändigheten att göra nedskärningar på olika områden. De nedskärningar som man bedömer som nödvändiga skall göras på ett helt annat sätt. De skall göras bland de stora förmögenhetsägarna och de höga inkomsttagarna, grupper som nu gynnats av den borgerliga regeringens politik. Barnfamiljerna och låginkomstgrupperna skall inte

behöva drabbas av ytterligare försämring av sitt redan besvärliga läge därför att den borgerliga majoriteten slösar på andra områden.

I proposition 118 föreslås ett särskilt stöd till familjer med tre eller fler barn för att kompensera dem för de minskade matsubventionerna. Stödet anknyts till det allmänna barnbidraget på så sätt att ytterligare ett fjärdedels barnbidrag utgår till familjer med tre barn och med ett halvt barnbidrag för varje ytterligare barn i familjen.

Herr talman! Det råder ingen tvekan om att den ekonomiska situationen för flerbarnsfamiljer är svår och än mer kommer att försämrats av de borttagna matsubventionerna. Men samma förhållande gäller barnfamiljer över huvud taget. Regeringens förslag bryter principen att de allmänna barnbidragen skall utgå med ett generellt belopp för varje barn. Vi från vänsterpartiet kommunisterna anser det vara felaktigt att bryta denna princip. Vi upprepar i stället vårt förslag om en successiv höjning av de allmänna barnbidragen, så att de 1985/86 uppgår till 25 % av basbeloppet.

Med detta vill jag yrka bifall till vpk-motion 2038.

Anf. 133 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! I tider av knappa ekonomiska resurser är det väsentligt att det stöd åt utsatta grupper som det finns utrymme för verkligen styrs till dem som bäst behöver det. Det har länge stått klart att barnfamiljer, i synnerhet flerbarnsfamiljer, hör till dem som i dag har det besvärligt. Det gamla tregenerationerssamhället är upplöst, familjen har blivit en mindre enhet och mera sårbar. Fördelningen mellan makar av ansvarsbördan då det gäller hemarbete och barnomsorg är fortfarande mycket ojämlig, och i övervägande antalet familjer bär kvinnan det största ansvaret. Antalet enföräldersfamiljer har ökat. Ökade levnadskostnader slår hårdare, om det är flera som skall leva på en inkomst. Flera utredningar arbetar f. n. med problemen kring barnfamiljernas situation, bl. a. den familjeekonomiska kommittén.

Familjeekonomiska kommittén har att granska barnfamiljernas – i synnerhet flerbarnsfamiljernas – ekonomiska situation och göra en översyn av vilka effekter de olika familjepolitiska stödformerna har. Framför allt skall flerbarnsfamiljernas situation kartläggas, liksom de tröskel- och marginaleffekter som nu gällande regler, inte minst i fråga om skatter och bostadsbidrag, ger upphov till. Kommittén skall också se över avdragsreglerna i skattesystemet och undersöka i vad mån de kan ersättas med regler som bättre tillgodoser i synnerhet flerbarnsfamiljernas behov.

Den familjepolitiska kommittén har i en rapport visat en del kalla siffror som understryker vad man länge haft på känn: Omsorgen om flera barn är svår att kombinera med heltidsarbete för båda föräldrarna. Familjens inkomst sjunker med stigande barnantal. En skarp knick finns mellan två och tre barn. I familjer med flera barn, av vilket något är i förskoleåldern, blir det i praktiken ofta så att en av föräldrarna ägnar större delen av sin tid åt arbete i hemmet. Ingen kommunal barnomsorg av aldrig så god kvalitet kan klara den ökade arbetsbörda som det innebär att familjen består av fem eller sex

personer. Skattesystemet missgynnar i hög grad familjer med en inkomsttagare. Familjer med endast en försörjare får ligga i de verkliga höginkomstlägena för att över huvud taget komma upp till existensminimum, om det finns flera barn i familjen.

På grundval av denna rapport från familjeekonomiska kommittén har regeringen i samband med utarbetandet av propositionen om ekonomisk-politiska åtgärder föreslagit ett särskilt stöd till flerbarnsfamiljer, ett stöd som selektivt gynnar denna utsatta grupp. Genom att göra barnbidragen progressiva kan man även i ett statsfinansiellt trängt läge åstadkomma en välbehövlig förbättring av stödet till barnfamiljerna. På grund av att dessa är förhållandevis få kan stödet bli märkbart – även om det naturligtvis helst skulle ha varit större. När man då, som socialdemokraterna gör i sin reservation, i stället föreslår att de extra miljoner som satsas skall läggas på bostadsbidragen, framgår det att man inte förstått vad som var meningen eller helt enkelt inte vill ställa upp på att ge en förstärkning just till den mest utsatta gruppen. Att fördela stödet på de bostadsbidragsberättigade ger ett mycket mindre stöd per familj, bidrar till att konservera de tröskeeffekter man vill komma ifrån och gör att många flerbarnsfamiljer, som i verkligheten inte ens når existensminimum, blir utan förstärkning, medan enbarnsfamiljer med en skattemässigt mera gynnsam fördelning av föräldrarnas inkomster i stället får förstärkningen. Det är nettoinkomsten man skall leva på, och fem äter mer än tre!

Att hänvisa till att familjeekonomiska kommitténs utredningsarbete först skall avvaktas – en uppfattning som också utskottsmajoriteten f. ö. hävdar – håller inte på denna punkt, eftersom kommittén just i denna del lagt fram sin delrapport, som är enkel och lättillgänglig och innehåller kalla fakta, vilka knappast kan förändras av en remissbehandling. I betänkandet understryker utskottsmajoriteten – som på övriga punkter innefattar även socialdemokraterna – att kommittén bör arbeta snabbt, och inget hindrar att den lägger fram delbetänkanden. Då bör ju heller inget hindra att regering och riksdag på grundval av sådana delrapporter fattar erforderliga och snabba beslut.

Med all den vördnad jag i övrigt känner för utskottets ordförande kan jag inte förstå hans argumentering på denna punkt. Jag förstår honom inte heller när han antyder att han lättare skulle ha kunnat svälja förslaget i dag om inte moderaterna hade varit med om att lägga fram det. Skall förslaget inte bedömas efter sitt innehåll?

Vid betänkandet finns också fogad en centerreservation. Utskottets centerpartister reserverar sig för en utbyggnad av föräldraförsäkringen till 18 månader. Utskottsmajoriteten, som alltså i denna fråga utom moderater och folkpartister omfattar även de socialdemokratiska ledamöterna, har inte kunnat instämma i reservanternas tvärsäkerhet i fråga om det riktiga i att i ett mycket ansträngt ekonomiskt läge, utan att avvakta familjeekonomiska kommitténs kartläggning, binda så stora resurser ensidigt i en utbyggnad av föräldraförsäkringen. Det rimmar inte heller särskilt väl med den helhetssyn som Rune Gustavsson efterlyser.

Reservationen är dessutom dunkel på ett par punkter. Man säger att

föräldraförsäkringen skall byggas ut till att omfatta de första 18 månaderna av ett barns uppväxttid. Skall man alltså frångå den princip som vi nu har, att en del av försäkringsförmånerna skall kunna sparas och fördelas i småportioner upp till barnets åttonde år? Det är visserligen, som också Ann-Cathrine Haglund och Göte Jonsson i två moderata motioner framhåller, väsentligt att öka barnfamiljernas valfrihet vad gäller barnomsorg och förvärvsarbete, men så länge inte en samlad avvägning av t. ex. förändringar i skattesystemet eller fördelning av det statliga stödet till barnomsorgen har gjorts, förefaller det som om även de centerpartistiska motionärerna och reservanterna bättre skulle nå sitt mål genom en anslutning till utskottsmajoritetens förslag. Man bör här avvakta ytterligare beslutsunderlag. Att innan detta föreligger och i nuvarande trängda ekonomiska läge binda så stora resurser ensidigt i en utbyggnad av föräldraförsäkringen kan slå tillbaka just på valfriheten. Dessutom sitter en särskild utredning med uppgift att se över föräldraförsäkringen och utreda ledighetslagar ur den enskildes liksom ur administrativa och samhällsekonomiska synpunkter.

Finansieringen tar man också nästan lika lätt på som vpk gör när det gäller sina krav på generella kraftiga barnbidragshöjningar. Man har dock rätt att ställa större krav på samhällsekonomisk realism av centerpartiet, som dessutom åtminstone än så länge svarar för socialdepartementet. Reservanterna avvisar finansieringsfrågan genom att tala om en omfördelning av resurserna. Skall man ta medel från utbyggnaden av den kommunala barnomsorgen? Eller varifrån skall man ta medlen? Det är heller inga små summor som det rör sig om.

Man har anledning misstänka att centerpartiet här endast har velat göra en publikfriande markering, kanske lika publikfriande som när en annan centerpartist i ett TV-program presenterade förste vice talmannen Ingegerd Troedssons familjepolitiska förslag som sitt eget. Innerst inne måste man ju veta att ett bättre utredningsunderlag måste fram innan vi verkligen vet var ytterligare resurser ger bäst utdelning i ökad valfrihet. En sådan markering är dock anmärkningsvärd från det parti som innehar socialministerposten. Jag vill därför be Rune Gustavsson att precisera sig. Så skall vi ha't. Javisst. Men var skall vi ta't? Förra året anslöt sig för resten centerpartisterna till utskottets yttrande som då var enhälligt. Det låter i dag på Rune Gustavsson som om centern i årtal ensam har kämpat för barnfamiljernas sak.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till socialutskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 134 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan i långa stycken instämma i vad Anita Bråkenhielm sade. Men jag tycker uppriktigt sagt att hon själv var som en centerpartist, när hon i det ena fallet sade att man måste vänta på utredningar som pågår och i det andra fallet, där vi har begärt att man skall vänta på utredningen, sade att där behövs inga utredningar. Det är ett litet dåligt underlag för Anita Bråkenhielms ställningstagande.

Jag vill citera vad som står på s. 6 i socialutskottets betänkande:

”Kommittén skall, som ovan angetts, göra en översyn av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna med särskild inriktning på flerbarnsfamiljernas situation. Kommittén skall göra en kartläggning av barnfamiljernas ekonomiska situation. Den bör undersöka vilken effekt de nuvarande direkta och indirekta familjepolitiska stödformerna har för olika typer av familjer i olika inkomstlagen.” Det är ju den saken som vi vill ha kartlagd. Vi förstår mycket väl att flerbarnsfamiljerna behöver stöd, men hade det varit så förfärligt farligt om de hade fått vänta ett halvår med att få det? Man hade då kunnat utreda ordentligt, invänta remissvar och därefter fatta beslut.

Anf. 135 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Av Anita Bråkenhielms anförande framgick klart tre saker. För det första: Anita Bråkenhielm har inte läst vare sig motionen eller reservationen. För det andra: Anita Bråkenhielm har klart deklarerat moderaternas inställning till vårdnadsersättningen. Man vill helt enkelt inte ha den. För det tredje: De utredningar som finns sysslar inte med frågan om vårdnadsersättning.

Det är ju detta vi har sagt: Landets mycket ansträngda ekonomiska läge gör att stark återhållsamhet måste gälla för nya reformer. Därför måste vi också göra omfördelningar även på detta område. Och därför, Anita Bråkenhielm, har vi anvisat vägar som man skulle kunna använda för att finansiera en vårdnadsersättning för ytterligare 6 månader i en ny etapp, så att vi kan komma upp till sammanlagt 18 månader.

Sedan säger Anita Bråkenhielm att det är felaktigt att binda så stora resurser i detta. Vill man verkligen göra någonting för att skapa bättre rättvisa och större möjligheter, ja, då måste man också våga tala om och föreslå omfördelningar. Detta menar vi allvar med.

Jag tycker att Anita Bråkenhielm borde hålla sig för god att komma med sådana här beskyllningar om publikfrieri. Varför har då moderaterna själva väckt en motion av detta slag? Och varför har Anita Bråkenhielm själv varit intresserad av att ansluta sig till en motion som centern har väckt?

Anf. 136 ANITA BRÅKENHIELM (m) replik:

Herr talman! Jag vill först säga till Göran Karlsson att jag ju har instämt i att det är bra att ha ett gott beslutsunderlag. Skillnaden mellan biten om ett extra stöd till flerbarnsfamiljerna och resten av komplexet är att här föreligger dock en delrapport från den familjeekonomiska kommittén. Den finns redovisad i propositionen, och jag tycker att den är så enkel och så lättfattlig. Dessutom medför den inte några nya typer av stöd, utan man går helt enkelt in i det enklaste och mest lättadministrerade vi har, nämligen barnbidragssystemet, på ett sätt som alla förstår.

Till Rune Gustavsson vill jag säga: För det första har jag inte deklarerat att moderaterna inte är intresserade av vårdnadsersättning. För det andra sysslar den familjeekonomiska kommittén och flera andra utredningar med barnfamiljernas ekonomiska situation och är helt oförhindrade att även ta upp frågan om vårdnadsersättning, eller föräldraförsäkring eller vad man vill

kalla det för.

Jag har för resten läst både reservationen och motionen, Rune Gustavsson, och jag har också undrat varför man inte i reservationen vågar upprepa sina finansieringsförslag från motionen. Jag har därför granskat dem litet närmare. Utökningen av föräldraförsäkringen med tre månader kostade för två år sedan 330 milj. kr. I dag bör sex månader kosta minst det dubbla – och litet till. Bostadsbidragen till icke barnfamiljer, som man hänvisar till som en finansieringskälla, uppgick 1980 till 110 milj. kr. Dessa har för framtiden reducerats avsevärt genom ett av riksdagen fattat beslut om att i underlaget för beräkning av bostadsbidrag ta med även studiemedel. En stor del av bostadsbidragmottagarna utan barn har nämligen varit studenter. Pensionärerna undantar ju Rune Gustavsson själv i sin motion från dem som skall släppa till pengar, så dem har jag heller inte räknat med.

Då återstår alltså centerns andra finansieringsförslag, nämligen att ta en del av förvärvsavdraget, en reform som sannerligen inte skulle gynna flerbarnsfamiljer med en hemarbetande förälder. Det skulle dessutom bli ganska rejäla tag i avdraget, om det skulle räcka till.

Jag vidhåller på utskottets vägnar att man nog bör titta litet mer på detta innan man bestämmer sig.

Anf. 137 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Att vi nu inte vill gå med på förslaget om stödet till flerbarnsfamiljerna beror på att vi vill följa gängse praxis i den svenska riksdagen och först utreda saker och ting. Kommittén har inte avgivit ett delbetänkande utan bara en rapport, och vi brukar aldrig fatta beslut efter en rapport. Det skall Anita Bråkenhielm dra sig till minnes.

Sedan är det så att vi vill ge lika mycket till barnfamiljerna som ni vill göra på regeringssidan. För att inte föregripa utredningen har vi velat lägga stödet på bostadsbidraget. Så enkelt är det. Därmed är vår motivering synnerligen klar.

Det jag sade i mitt anförande om de moderata statsrådets utträde innebar väl närmast en from förhoppning om att de andra partierna skulle ha varit så förnuftiga att de aldrig hade lagt fram det här förslaget.

Anf. 138 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Anita Bråkenhielm att det var en enig riksdag som uttalade sig för en utredning när det gäller flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation. Den utredningen kom också till. I första hand har utredningen denna uppgift. Den har däremot inte till uppgift att utreda frågan om vårdnadsersättning.

När Anita Bråkenhielm tar fram alla dessa argument här ger det mig intrycket att hennes intresse för att införa vårdnadsersättning har ytterligare reducerats.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

Nr 132

Onsdagen den
6 maj 1981

---

2 § Anf. 139 TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs *dels* det i dag en gång bordlagda ärendet konstitutionsutskottets betänkande 23 omedelbart efter socialutskottets betänkande 28, *dels* försvarsutskottets betänkande 19 närmast före skatteutskottets betänkande 49.

3 § Kammaren åtskildes kl. 23.38.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert